

Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció

**a körzeti erdőtervezés során
az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak
az Igali Erdőtervezési Körzet területén található
Natura 2000 területekre,
valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok
és fajok (állat- és növényfajok)
természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékeléséről**

Készítette a Somogy Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

Kaposvár

2015

1. Azonosító adatok

A tervet készítő szervezet:

Somogy Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága (7400, Kaposvár Fodor J. tér 1.)

Vezető tervező neve, elérhetősége: Káldi Lajos (30/269-3641)

Adatokat szolgáltató szervezetek:

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (7625 Pécs, Tettye tér 9.)

Kapcsolattartó neve, elérhetősége: Dani Boldizsár természetvédelmi őr (30/560-5685)

2. Az érintett Natura 2000 területek

2.1. Az erdőtervezési körzetben található Natura 2000 területek:

Kódja	Natura 2000 terület neve	státusza	érintett terület (ha)	érintett ¹ NPI
HUDD20017	Mocsoládi-erdő	TM	1734	DDNPI
HUDD20046	Törökkoppányi erdők	KJTM	1854	DDNPI

Natura 2000 terület neve	site területe			site ETK-ba eső területe			
	teljes (ha)	ebből erdő		teljes (ha)	hányad (%)	ebből erdő	
		(ha)	%			(ha)	%
Mocsoládi-erdő	2586	2571	99,4	1734	67,5	1684	65,1
Törökkoppányi erdők	2165	2137	98,7	1854	86,8	1788	82,6

Az erdőtervezési körzet 2 Natura 2000 területet érint, mindkettőt túlnyomó területrésszel.

2.2. Natura 2000 hálózatba sorolt erdő területe összesen:

Körzet teljes területe (ha)	Ebből Natura 2000 erdő és egyéb részlet területe (ha)	Arány (%)
7783	3589	46,1

Az elővizsgálatot a fentiek miatt mind a Mocsoládi-erdő természet-megőrzési területre, mind a Törökkoppányi erdők kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területre elvégeztük.

2.3. A közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusoknak, illetve jelölő fajoknak Natura 2000 területenként történő felsorolása – NPI adatszolgáltatás alapján

Az NPI adatszolgáltatás hiányosságai miatt a fejezet az interneten elérhető uniós adatlapok (SDF-k) felhasználásával készült.

Az Igali Erdőtervezési Körzet által érintett Natura 2000 területeken az erdészeti hatóság rendelkezésére álló adatok szerint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok a következők:

¹ A 275/2004. Korm. rendelet mellékleteiben rögzített működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság.

2.3.1. Jelölő élőhelytípusok jegyzéke

Mocsoládi-erdő

EU kód	Megnevezése	Természetvédelmi helyzete (NPI adatszolgáltatás és az SDF alapján)		Erdőgazdálkodás általi érintettség
		borítás (%)		
91K0	<i>Illír bükkös</i>	borítás (%)	20	<i>Érintett</i>
		természetessége	B	
		ált.értékelés	B	
91L0	<i>Illír gyertyános-tölgyes</i>	borítás (%)	30	<i>Érintett</i>
		természetessége	B	
		ált.értékelés	B	

A DDNPI adatszolgáltatásában szerepelnek még a 91E0 (éger-kőris liget), a 91F0 (tölgy-kőris-szil liget) és a 91M0 (pannon cseres-tölgyes) élőhelytípusok is, de ezek az SDF-ben csak egyéb előforduló társulásként vannak feltüntetve.

Törökkoppányi erdők

EU kód	Megnevezése	Természetvédelmi helyzete (NPI adatszolgáltatás és az SDF alapján)		Erdőgazdálkodás általi érintettség
		borítás (%)		
91K0	<i>Illír bükkös</i>	borítás (%)	3,3	<i>Érintett</i>
		természetessége	C	
		ált.értékelés	C	
91L0	<i>Illír gyertyános-tölgyes</i>	borítás (%)	38,8	<i>Érintett</i>
		természetessége	B	
		ált.értékelés	B	
91M0	<i>Pannon cseres-tölgyes</i>	borítás (%)	12,2	<i>Érintett</i>
		természetessége	C	
		ált.értékelés	C	

A DDNPI adatszolgáltatásában szerepel még a 91E0 (éger-kőris liget) élőhelytípus is, de ez az SDF-ben csak egyéb előforduló társulásként van feltüntetve.

A táblázatokban szereplő fogalmak és kódok magyarázata:

Borítás: az élőhelyek %-os területi aránya a területen a Natura 2000 területen belül.

Természetesség: a természetes élőhelytípus struktúrájának és funkcióinak megőrzöttségi foka.

A: kiváló megőrzöttség

B: jó megőrzöttség

C: átlagos vagy lecsökkent megőrzöttség

Általános értékelés: a terület értékessége az érintett természeti élőhely megőrzése szempontjából.

A: kiváló érték

B: jó érték

C: átlagos érték.

2.3.2. Jelölő fajok jegyzéke

Mocsoládi-erdő

A DDNPI adatszolgáltatásában szereplő fajok (nagy hörcsincér, nagy szarvasbogar) az SDF-ben csak egyéb előforduló fajként vannak megemlítve.

Törökkoppányi erdők

Magyar név	Tudományos név	Természetvédelmi helyzete (NPI adatszolgáltatás hiányában, az SDF alapján)		Erdőgazdálkodás által érintettség
Szarvasbogar	Lucanus cervus	állomány nagyság	C	Érintett, erdei faj.
		ált.értékelés	C	

A DDNPI adatszolgáltatásában szereplő további faj (közép fakopáncs) az SDF-ben nincs feltüntetve.

A táblázatokban szereplő fogalmak és kódok magyarázata:

Állomány nagyság: állomány méret az országos állományhoz viszonyítva.

A: $100 > p > 15\%$

B: $15 > p > 2\%$

C: $2 > p > 0\%$

Általános értékelés: a terület értékessége az adott faj megőrzöttsége szempontjából.

A: kiváló érték

B: jó érték

C: szignifikáns érték.

2.3.3. A körzeti erdőtervezés során az adatszolgáltatásba bevont szervek, személyek felsorolása, illetve amennyiben lehet, az általuk adott dokumentumok felsorolása, hivatkozása.

A Natura 2000 oltalom alatt álló területek adatai a magyar állami természetvédelem hivatalos honlapjáról, a www.termeszetvedelem.hu-ról, valamint az Eu-ban nyilvántartott SDF-okból származnak, a 2015. februári állapotnak megfelelően. A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (NPI) csak részleges adatokat bocsátott az erdészeti hatóság rendelkezésére. A Dél-Dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (KTVF) az erdőtervezéshez semmilyen beépíthető irányelvet vagy adatot nem adott.

Meg szükséges jegyezni, hogy a rendelkezésre álló adatok egymással nem mindig vannak szinkronban.

Az adatszolgáltatás folyamata az erdőterv-rendelet előkészítő tárgyalás (előzetes tárgyalás) kapcsán kezdődött. Ennek során a DDNPI egy 4 oldalas anyagban az erdőtervezéssel érintett Natura 2000-s területek (a természetvédelem honlapján is elérhető) „Természetvédelmi prioritások és célkitűzések” adatlapot, valamint a Natura 2000 területekre vonatkozó általános kezelési irányelveket adott meg. Nem tartalmazta viszont a jelölő élőhelyek és társulások természetvédelmi helyzetének értékelését, azok előfordulásának részletes megjelölését. A részletszintű tárgyalásokon részt vett, de a fenti tervezési alapadatok megadására ott sem került sor. Az erdőrészlet szintű tárgyalásokon minden érintett erdőrészlet tervezett üzem módja, rendeltetése, vágásérettségi kora, fakitermelési és erdősítési terve a DDNPI jelenlevő munkatársaival is egyeztetésre került.

A részletszintű tárgyalásokat követően, 2015. február 5-én, a DDNPI email-ben átküldte a Törökkoppányi erdők Natura 2000 területre vonatkozó, 2007-ben készített élőhelytérképezés

digitális (Á-NÉR térképét) és szöveges magyarázatát, valamint egy ez alapján szerkesztett jelölő-élőhelyek térképet. Mivel ezeket az anyagokat csak az egyeztető tárgyalások után küldték meg, az ezzel kapcsolatos érdemi egyeztetésekre nem volt lehetőség. A megküldött anyagok áttanulmányozása során az volt megállapítható, hogy az mérlegelés nélkül nem építhető be az erdőtervbe. Ennek főbb okai az alábbiak:

- A 2007 évi felvétel óta több jelölőnek leírt idős állomány véghasználatra került, az anyag viszont a fiatal erdőket nem tekinti jelölőnek
- A térkép lényegében jelölőnek tekint minden 50 év feletti őshonos állományt, függetlenül annak szerkezeti problémáitól. Így ide sorolja az elegyetlen cserültetvényeket, vagy az akáccal, bálványfával erősen fertőzött területeket is.
- Tárgyi tévedések sokasága található benne, pl. jelölő bükkösként van ábrázolva egy cseres-molyhos tölgyes állomány, vagy telepített (!) bálványfásként egy fekete diós (!) stb. A gyertyános-tölgyesként ábrázolt erdők jelentős hányada a valóságban cseres, de esetenként még hársas, akácos, vörös tölgyes, diós főfafajú részletek is így vannak feltüntetve.

A 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet 8. § (2)-ben meghatározott, a Natura 2000 területen előforduló élővilágra vonatkozó adatokat (Natura 2000 fenntartási terv vagy javaslat, élőhelytérkép, célállapot meghatározás, fajmegőrzési tervek), a természetvédelmi kezelésért felelős szerv (DDNPI) az erdészeti hatóság többszöri megkeresése ellenére ***nem bocsájtotta rendelkezésre.***

Mindezek következtében a körzeti erdőterv erdőtervi előírásainak megállapítása során alapvetően az elővigyázatosság elvét alkalmazva, a hatályos jogszabályokban, kiemelten az erdőterv rendeletben a Natura 2000 területek kezelésére vonatkozó általános szempont és szabályrendszer mentén az élőhelyi feltételek megteremtése a cél, így biztosítható az élőhelyekhez kötődő fajok fennmaradása és természetvédelmi helyzetének javítása is.

3. A körzeti erdőterv

3.1. A körzeti erdőterv bemutatása, céljának meghatározása

Az Igali ETK erdőtervének elkészítésére vonatkozó erdőterv-rendelet (47/2014. (IV. 24.) VM rendelet 6. melléklete) a körzeti erdőtervezés során érvényesítendő szakmai célokat, tervezési alapelveket az alábbiak szerint határozza meg:

„A körzeti erdőtervezés célja az erdőállományok elsődleges és további rendeltetéseinek egymással is összhangban történő érvényesülését biztosító erdőgazdálkodási tevékenységek meghatározása, kiemelt figyelemmel a Natura 2000 területeken található jelölő fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartására és javítására. A körzeti erdőtervnek ugyanakkor a közjóléti és védelmi szempontok megfelelő érvényesítése mellett az erdei haszonvételek lehetséges mértékű gyakorlását is lehetővé kell tennie.”

Az alapelvek figyelembevételével elkészült új erdőterv az előző erdőtervhez viszonyítva az alábbi jelentősebb változásokat tartalmazza:

- A véghasználati területeken hagyásfák, facsoportok lettek előírva, a nevelővágások során egyes fajok nagyobb kíméletet kaptak, a tarvágások pedig, ahol ez szakmailag lehetséges volt, felújítóvágásra lettek átervezve.
- Az erdőtervezési körzetben kevés védett terület található (Somogyacsán 2 db földvár és egy helyi védett terület Orciban). Ezeken az elsődleges rendeltetés természetvédelem lett (részben már korábban is az volt). Megszűnt viszont a természetvédelmi rendeltetés a Somogydöröcske 9-s tagban, ahol nem volt fellelhető az azt megalapozó jogszabály.
- Kis mértékben nőtt a talajvédelmi rendeltetésű területek aránya, a meredek, intenzív gazdálkodásra kevésbé alkalmas területek átsorolása miatt.
- Természetvédelmi kezdeményezés hiányában mindössze 115 ha jelölő társulásnak tekinthető erdőben került sor Natura 2000 elsődleges rendeltetés meghatározására (faanyagtermelést nem szolgáló, illetve átalakító üzemmódú területeken). A Natura védelmi rendeltetés a többi érintett erdőben további rendeltetesként került feltüntetésre.
- Kis mértékben (6 ha-ral) nőtt a parkerdők területe.
- Az elsődleges rendeltetéseken tehát, összességében jelentős változás nem történt

Az elsődleges rendeltetésben bekövetkezett változást a következő ábra szemlélteti:

Elsődleges rendeltetések változása

előző erdőterv

új erdőterv

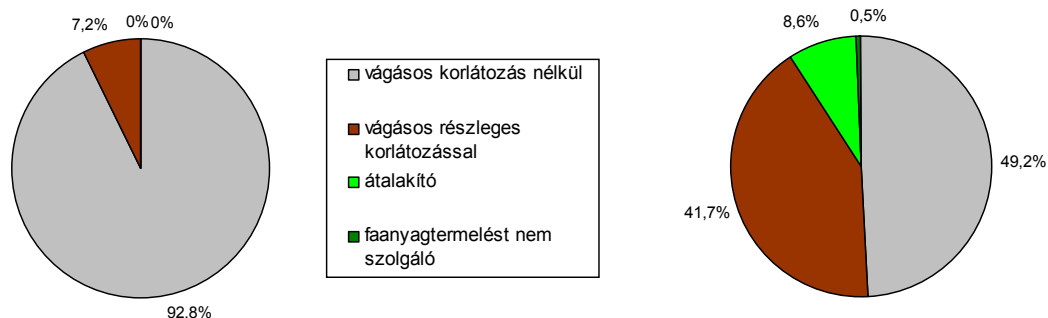

A jogszabályi előírásoknak megfelelően viszont jelentős változások következtek be az alkalmazott üzemmódok tekintetében:

Üzemmódok változása

előző erdőterv

új erdőterv

Az ábrából látható, hogy a vágásos üzemmódú területek kezelése jelentősen megváltozott. Több mint 40 %-án részleges korlátozások léptek érvénybe, melyet elsősorban a Natura-s rendeltetések, illetve talajvédelmi okok indokolnak. Emelkedett a faanyagtermelést nem szolgáló területek nagysága, elsősorban a nagyobb vízmosások kerültek át ebbe a kategóriába.

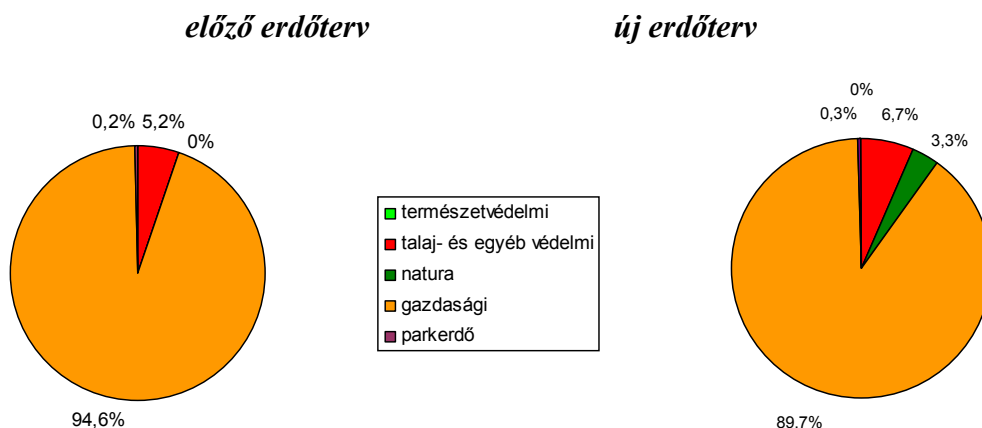
657 ha erdő átalakító üzemmódba lett besorolva, ahol a természeti folyamatokhoz jobban igazodó, kíméletesebb erdőgazdálkodás folyik majd a jövőben. Az erdőterv-rendelet (47/2014. (IV. 24.) VM rendelet 6. melléklet 4.3 pontja) is kiemeli azonban, hogy „a szálaló vagy átalakító üzemmód alkalmazásának alapvető feltétele az erdő természetes felújulását nem akadályozó vadlétszám biztosítása a területen.”. Ez jelenleg nem biztosított!

Az erdők elsődleges rendeltetését és az alkalmazott üzemmódokat térképeken ábrázoltuk.

A Natura 2000 területeket érintő változások

A Natura 2000 rendeltetés minden kijelöléssel érintett erdőrészletben feltüntetésre került, az esetek többségében további rendeltetésként.

Rendeltetések változása a Natura 2000 területeken

Mint látható, a Natura 2000-s területnek mintegy 10%-a lett védelmi elsődleges rendeltetésű, de a többi területen is feltüntetésre került a naturás további rendeltetés.

Ugyanakkor 115 ha Natura 2000 elsődleges rendeltetésű erdőrészlet is kialakításra került, bár erre vonatkozóan a természetvédelmi szervektől érkezett javaslat nem volt teljeskörű és leegyeztetett.

Jelentős változások következtek be viszont az alkalmazott üzemmódok tekintetében:

Üzemmódok változása a Natura 2000 területeken

Az erdőtervezés során a nagyobb vízmosások faanyagtermelést nem szolgáló, vágásérettségi kor nélküli erdőrészletként lettek felvéve.

Az átalakító üzemmódban kezelt terület a körzetben több mint 650 hektárt érint, mely teljes egészében a Natura 2000 területen került kijelölésre.

A Natura 2000 területeken a természeti környezet és az élőhelyek védelme és fejlesztése érdekében 300 hektáron erdőszerkezet átalakítás került meghatározásra (ennek csaknem a fele akácós véghasználat után, ahol akácós alternatív felújítás is szerepel).

A vágásérettségi korok emelése az erdei élőhelyek stabilitását növeli. A vágásérettségi korok emelése miatt a véghasználatok volumene csökkent.

Az ökológiai egyensúly fenntartásának, a jelölő erdei élőhelyek megőrzésének, bővítésének, és a szigetszerűen előforduló élőhelyek területi összekapcsolódásának érdekében csökken a véghasználatokkal egyszerre érinthető terület nagysága.

3.2. A körzeti erdőterv térbeli kiterjedése, és a tervezett erdőgazdálkodási tevékenységek által okozott hatás nagysága, kiterjedése, térképi ábrázolása Natura 2000 területenként

Az Igali Körzet Somogy megye keleti, középső részén található. A körzet erdőterületei túlnyomó részben a Baranya-Somogy-Tolnai hegyhát erdőgazdasági tájba tartoznak. A táj területe erősen szaggatott, észak-déli irányú fővölgyek, dombvonulatok szabdalják, sok vízmosásos árokkal, éles gerincekkel. A dombélek éles gerincei, széles platói igen szárazak. A körzet északi területei a leszálló légmozgások (Bakony hatása) miatt nagyon csapadékszegény, dél felé haladva azonban egyre nedvesebb klímával találkozunk. A körzet északi és nyugati határa nem különíthető el erdőgazdasági táj alapján, az ugyanabba a tájba tartozó Zamárdi és Somogyvári körzet határolja. Délen a Zselicség, keleten a megye határ a választóvonal. Három nagy erdőtömb tartozik a körzetbe, a Kisbárapáti, a Somogyacsa és a Törökkoppányi, a további erdőterületek zöme szétszórt erdőfoltokba tartozik.

Az Igali körzetre jellemző, hogy a déli területeknek kicsi, maximum közepes az erdősültsége. A középső részek erdősültebbek (itt található a nagy erdőtömbök). Az északi és déli kevésbé erdősült községek: Gadács (5%), Kacsok (3%), Magyaratád (3%), Büssü (9%), Gölle (2%), Kisgyálán (2%), Orci (7%), Zimány (1%). Ezekben a községekben azonban nem a termőhelyi adottságok korlátozzák az erdőtenyésztést, hanem a mezőgazdaságra alkalmas területek magas aránya (széles dombhátak, jó genetikai talajadottságok). A középső rész magas erdősültségű községei: Fiad (54%), Kisbárapáti (40%), Somogyacsa (32%), Somogydöröcske (31%), Szorosad (36%), Törökkoppány (32%).

1945 előtt a Baranya-Somogy-Tolnai hegyhát erdőterületei egyházi, földhitelintézeti, hitbizományi, erdőbirtokossági és magántulajdonosok kezelésében voltak. A múlt erdőgazdálkodásában a tűzifa volt a fő erdei termék, az elcseresedés, elgyertyánosodás következtében a tölgy és bükk területek csökkentek, és tért hódított az akác is. Hibájául kell felróni a múlt erdőgazdálkodásának még azt is, hogy egyes erdőrészek ezüsthárs, gyertyán és virágos kőris sarjakkal állnak, és most már középkorú állományokat képezve, mint rontott erdők jelentkeznek. Átalakításuk komoly gondot okoz.

Általános kezelési mód a tarvágás és a mezőgazdasági elő- és közteshasználatokkal egybekapcsolt mesterséges felújítás volt. Ez azt jelentette, hogy a vágásterületet kítuskózás után mezőgazdasági előhasználatra adták ki. Ilyen esetben a vállalkozó feladata volt a terület feltörése, amelyet aztán 2, esetleg 3 évig ingyen használhatott. A harmadik évben került a terület beerdősülésre 120-150 cm-es sortávolsággal, rendszerint csermakk-vetéssel. Az ezt követő 2-3 évben ugyanezen területet köztes műveléssel ápolták. Ezekből a felújítási formákból keletkeztek a ma is meglevő nagy kiterjedésű és különböző korú elegyetlen cseresek. Sajnos sok esetben kocsányos tölgyet is vetettek a kedvezőtlen vízgazdálkodású száraz termőhelyeken, ennek következménye, hogy ma ezekben a 60-70 éves korú állományokban erős csúcscsúszáradás jelentkezik.

Ahol mezőgazdasági használattal nem lehetett felújítást végezni, ott a vágásterületek felújításáról általában nem gondoskodtak. Ezen vágások üde termőhelyein a bükk és

kocsányos tölgy helyét a gyertyán és mezei juhar foglalta el. A szárazabb termőhelyeken pedig a kocsánytalan tölgyet és csert a hárs és virágos kőris szorította ki.

Az állományok, és jelentős mértékben az erdőtalajok leromlásához is hozzájárult a majdnem általánosnak mondható erdei legeltetés. Ezt sok helyen, különösen egyes nagybirtokosoknál fokozta a nagyvad mértéktelen felszaporodása.

Dicséretére legyen az erdész szakembereknek, hogy ahol a körülmények megengedték, szakszerűen gazdálkodtak. Helyenként a természetes felújítások által adott lehetőségeket is kihasználták, amiből a még meglevő bükkösök származnak.

1945-ben az állami tulajdonba vett erdők szakszerű kezelése csak fokozatosan indult meg. A vállalkozói fakitermelések 1948-ban bekövetkezett megszüntetése lehetővé tette az erdőművelési érdekek fokozatos figyelembevételét. A nagy tarvágások következtében azonban erdősítési hátralékok állottak elő, amelyek az erdőgazdálkodásra továbbra is teherként nehezedtek. Ezek felszámolása csak elmúlt években fejeződtek be.

A tarvágások 1-5 ha-os maximális kiterjedése biztosítja az erdősítések megfelelő ütemét és sikerét. Fokozatosan megindult a rontott erdők átalakítása.

A Natura 2000 terület kijelölésének alapjául szolgáló jelölő fajok és jelölő élőhelytípusok által elfoglalt terület eloszlásáról az elővizsgálati jegyzőkönyv elkészülte után kaptunk információkat, amelyek azonban szűkebb területet tartalmaznak. A jelölő élőhelyek esetében a jelenlegi faállománytípust és az azzal megegyező távlati célállományt vettük alapul a jegyzőkönyvben. A következő táblázatok ezeken az adatokon alapulva mutatják be a fahasználatok mennyiségét Natura 2000 -es terület bontásban.

Teljes körzet:

jelölő élőhely		fakitermelés területe -ha (%)					
		érintett				redukált	
megnevezése	területe -ha (%)	TI	TKGY	NFGY	TRV	FF	SZV
<i>Illír bükkös (91K0)</i>	422 (6)	133 (32)	54 (13)	265 (63)	-	31 (7)	-
<i>Illír gyertyános-tölgyes (91L0)</i>	189 (2)	50 (26)	145 (76)	39 (21)	3 (2)	3 (2)	-
<i>Pannon cseres-tölgyes (91M0)</i>	246 (3)	116 (47)	28 (11)	21 (9)	4 (2)	12 (5)	-

Mocsoládi-erdő (HUDD 20017, 54-es kód):

jelölő élőhely		fakitermelés területe -ha (%)					
		érintett				Redukált	
megnevezése	területe (ha)	TI	TKGY	NFGY	TRV	FF	SZV
<i>Illír bükkös (91K0)</i>	357 (10)	93 (26)	54 (15)	262 (73)	-	25 (7)	-
<i>Illír gyertyános-tölgyes (91L0)</i>	81 (2)	18 (22)	76 (94)	22 (27)	-	-	-

Törökkoppányi erdők (HUDD 20046, 106-os kód):

jelölő élőhely		fakitermelés területe -ha (%)					
		érintett				Redukált	
megnevezése	területe (ha)	TI	TKGY	NFGY	TRV	FF	SZV
<i>Illír bükkös (91K0)</i>	50 (1)	41 (82)	-	3 (6)	-	-	-
<i>Illír gyertyános-tölgyes (91L0)</i>	25 (1)	8 (32)	35 (140)	-	-	3 (12)	-
<i>Pannon cseres-tölgyes (91M0)</i>	168 (5)	94 (56)	20 (12)	-	-	12 (7)	-

Az Igali körzet erdőtervezett területeinek közel 46%-a Natura 2000-es terület alá esik. A jelölő élőhelyek a teljes körzetre vonatkoztatva 11%-ot tesznek ki, míg ugyanez a szám Naturás területeken 20%-ot ad. Ebből látható, hogy a jelölő élőhelyek nagyobb részt a Natura 2000-es területen találhatók.

Tarvágás jelölő élőhelyen Natura2000-es területen nem lett tervezve. Nem Natura2000-es területen 2 erdőrészt esetében összesen 7,25 hektáron történt tarvágás előírás (kiöregedő CS állományok, amelyek természetes felújulása már nem biztosított, illetve szerkezet átalakításra lettek előírva). A természetszerű, származék és azon átmeneti erdőkben, ahol biztosított volt az őshonos egyedek csoportossága a tervezett véghasználatok során az arra alkalmas állománytípusokban minden esetben hagyásfák, facsoportok, kisebb állományrészek visszahagyása került tervezésre. Az állománynevelési előírások során a ritka (őshonos) elegyfajok kímélete, fokozatos felszabadítása lett előírva. Az erdőterv megjegyzés rovatában feltüntetésre kerültek a faanyag mozgatására, készletezésére vonatkozó korlátozások, melyeket a természetvédelmi szervek jeleztek.

A természetvédelmi célok megvalósításának lehetséges eszközeiként az előzetes jegyzőkönyvben megfogalmazottakat a tervezés során maradéktalanul figyelembe vettük: A nevelővágások és az erdőfelújítások során a nem őshonos és tájidegen fajok és cserjék maximális mértékű visszaszorítása – különös tekintettel erdei-, fekete-, és lucfenyő, vörös tölgy, akác, bálványfa, ezüstjuhar, zöld juhar, kései meggy, fekete dió, nemes nyarak, kinincs, seprűzanót fajokra – a cél. A felsorolt fafajokkal erdősítés nem írható elő, ezek a felújításokban még elegyfajként sem szerepelhetnek.

Az elsődlegesen Natura 2000 rendeltetést kapott erdőrészek véghasználata során tarvágás nem került előírásra. A hagyásfák és a hagyásfa csoportok hektáronkénti fakészlete a faállomány hektáronkénti fakészletének maximum 5%-a lehet. Ez egyes részek esetében az érintett terület megadásával, kisebb erdőrészek esetében a megjegyzés tervelőírásra alkalmas felületén került megadásra.

A Natura 2000 rendeltetésű erdőrészek felújításának tervezése során egy őshonos fafajokból álló faállománytípus megadásra került.

Az Igali ETK erdőtervének elkészítésére vonatkozó erdőterv-rendelet (47/2014. VM. Rendelet, és annak 6. számú melléklete) részletesen szabályoz több, az erdők védelme, természeti állapotának fejlesztése érdekében megfogalmazott elvárást. Ezek közül a Natura 2000 területek kezelésének szempontjából legfontosabbak a következők: Az erdőneveléseket a termőhelynek nem megfelelő, vagy erdészeti tájidegen elegyfajok – különös tekintettel a

fekete-, és lucfenyő, vörös tölgy, akác, bálványfa, ezüst juhar, zöld juhar, kései meggy, fekete dió és nemes nyár fafajok – visszaszorítását célzó erélyekkel kell megtervezni. A termőhelynek nem megfelelő, vagy az erdészeti tájidegen fafajokból álló erdők erdőszerkezet-átalakítását a soron következő véghasználat után el kell végezni. Ha a fenyves faállománytípusú, idős erdő alatt gyertyán, illetve cser újulát található, az erdőszerkezet-átalakítást ezekre a faegyedekre is alapozva kell elvégezni. Az erdőneveléseket az intenzíven terjedő elegyfajok (például bálványfa) teljes körű visszaszorítását célzó erélyekkel kell megtervezni. A 2,0 ha-nál nagyobb végvágott vagy tarvágott területeken lehetőleg 0,1–0,3 hektár területű hagyásfa csoportok, egyéb esetekben hagyásfákat javasolt egyenletes térbeli elhelyezkedésben meghagyni. A hagyásfa csoportokat javasolt úgy kialakítani, hogy azok a természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű, pontszerű objektumokat (például fokozottan védett madár fészke, forrás, barlang bejárata, erdei emlékmű vagy közjóléti objektum, berendezés) is tartalmazzák. A hagyásfa csoportokban található holtfát vissza kell hagyni a területen. A hagyásfák, hagyásfacsoportok a későbbiekben csak különleges esetben (például veszélyelhárítás) termelhetők ki, és a faanyagukat javasolt holt faanyagként a területen hagyni. Fokozatos felújító vágásoknál a hagyásfa csoportokat még a bontás megkezdése előtt ki kell jelölni. A védett természeti területeken a hagyásfák és hagyásfa csoportok kijelölését a természetvédelmi kezelésért felelős szerv bevonásával a véghasználatok megkezdését megelőzően kell elvégezni. A természetszerű erdőkben végzett nevelővágásokat javasolt eltérő eréllyel végrehajtani, melynek során az erdőrészletben maradhatnak bolygatatlan foltok (a terület 5–15%-a), és hasonló arányban keletkeznek túlgyérített részek (a faállomány legalább 70%-os záródásának teljes területen való fenntartása mellett).

3.3. A körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás várható időtartama, valamint a kivitelezés során várható átmeneti hatások bemutatása.

A körzeti erdőterv az erdőgazdálkodást 2015. január 01-től 2024. december 31-ig szabályozza.

A körzeti erdőterv nem beruházási terv, ezért nem kerül „kivitelezésre”. Az erdőtervben foglalt erdőgazdálkodási feladatok és fakitermelési lehetőségek végrehajtásának évenkénti ütemezése alapvetően az erdőgazdálkodók döntésén múlik, ennek befolyásolására az erdőtervet készítő hatóságnak csak kevés eszköze van.

A fakitermelések végrehajtása nyilvánvalóan megváltoztatja az erdők szerkezetét. Az erdőgazdálkodó felelőssége az, hogy ezek a beavatkozások az erdőtervben foglaltaknak megfelelően, szakszerűen legyenek elvégezve, lehetőség szerint javítva az erdő szerkezetét és minimalizálva az átmeneti kedvezőtlen hatásokat. Különösen igaz ez a véghasználatok esetében, ahol átmenetileg eltűnik az idős fás szárú vegetáció és megváltozik a lágyszárú-szint fajösszetétele is. Mivel az erdőtervben szereplő részleteket véghasználat után kötelező felújítani, ez a változás csak átmeneti, fafajtól függően 15-50 év alatt nagyjából regenerálódik a korábbihoz hasonló erdőszerkezet. Az átmeneti kedvezőtlen hatást csökkenti a véghasználati területek átlagos nagyságának csökkentése (2,65 ha-ra), a felújítások időbeli elhúzása (a felújítóvágások aránya 5,9%-ról 13,1%-ra növekedett és 0,3% szálalóvágás is előírásra került), a facsoportok, állományrészek visszahagyása, a faanyagtermelést nem szolgáló (refúgiumként működő) területek nagyságának növekedése.

Az erdőterv törvény tiltja az erdők természetességi állapotának (fafaj-összetételének) romlását, így a jelölő erdőtársulások hosszú távú fennmaradása alapvetően biztosított!

A közösségi jelentőségű, jelölő (madár)fajok, szaporodását kedvezőtlenül befolyásolhatja a fészkelési időben végzett fakitermelés. Erre vonatkozóan korlátozás azonban nem került meghatározásra, mivel a természetvédelmi szervek részéről ilyen igény nem merült fel.

Az ETK területén a véghasználatokban a tarvágások aránya hozzávetőlegesen 87%-ra csökkent. A felújító- és szálalóvágások arányának növekedése a véghasználatok időszakának eltolódását eredményezi. A korábban az egész év során egyenletesen végzett fahasználati munkák eltolódnak a vegetációs időn kívüli munkavégzés irányába. Ez a tavaszi-nyári időszakban a gazdálkodásból eredő terhelés csökkenését, tehát az érintett fajok és társulások nagyobb kíméletét eredményezi. A fahasználatok időbeni eltolódása viszont a terepi anyagmozgatás kedvezőtlen hatását enyhén növeli, ezért törekedni kell a száraz, fagyott, illetve hóval borított talajon történő munkavégzésre.

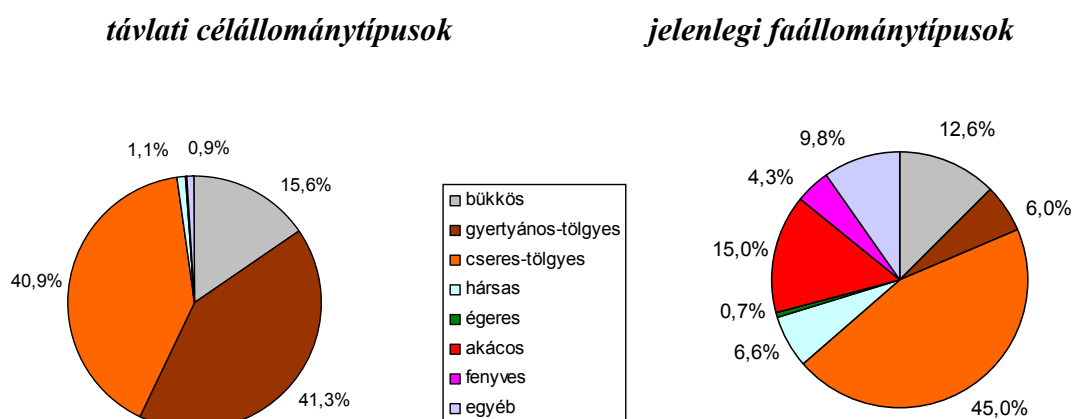
A fa kitermelése és közelítése, majd az erdei termékek szállítása a jelentős fizikai paraméterek miatt minden esetben hatással van a tevékenység környezetére. Ez a hatás csak akkor lehet jelentős, ha a gazdálkodásra vonatkozó szabályokat (pl. az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény a továbbiakban: Evt. 73. § (3) bekezdése és a végrehajtására kiadott 153/2009. (XI. 3.) FVM rendelet (a továbbiakban Vhr.) 45. §-a), vagy az egyes erdőrészekre vonatkozó konkrét előírásokat a gazdálkodó nem tartja be. A vonatkozó előírások betartása esetén a hatás nem jelentős.

A Natura 2000 területet érintő átmeneti hatások

A Natura 2000 területre vonatkozóan a fent leírtak ugyanúgy érvényesek.

A nevelővágások úgy lettek megtervezve, hogy lehetőség szerint javítsák az erdő szerkezetét. A véghasználatok esetében az átmeneti kedvezőtlen hatások mérséklése érdekében tovább csökkentek a véghasználati területek (átlagosan 3,14 ha). A véghasználatok végrehajtása kíméletesebb, elhúzódóbb lett (a felújítóvágások aránya 30%-ra növekedett és közel 1%-ban szálalóvágás is tervezésre került), a facsoportok, állományrészek visszahagyásával jelentősen növekedett a refúgiumként működő területek nagysága.

A tarvágásokat nem lehetett teljesen elhagyni az erdőgazdálkodás során. Ennek az az oka, hogy a jelenlegi faállományok sok esetben távol állnak a természetes erdők fafajszerkezetétől:

Az egyéb kategóriába főleg gyertyánosok és egyéb kemény lombosok tartoznak.

A gyertyános tölgyesek helyén nagyon sokszor cseresek állnak, míg a cseres termőhelyeken gyakoriak az akác, fenyves vagy hárshas állományok. Emiatt igen jelentős hányadban (73%-ban) az erdősítés nem a véghasználati állomány fafajaival (akác, fenyő, gyertyán, hárshas stb.)

történik, így nincs lehetőség a természetes újulatot felhasználni az erdősítés során. Csak az erdősítések igen kis hányadában oldható meg a fafajcsere természetes felújítással.

3.4. A körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás során létrehozandó erdészeti létesítmények és az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület kialakításának, használatának ismertetése.

A 2009. évi XXXVII. Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény 13. és 15. paragrafusa sorolja fel, az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületet és az erdészeti létesítményeket. Az erdészeti létesítményekre vonatkozó szabályokat a 153/2009. (XI. 13.) végrehajtási rendelet tartalmazza.

A körzeti erdőtervezés nem rendelkezik az erdőgazdálkodás során létrehozandó erdészeti létesítményekről, ugyanis az csak az erdőgazdálkodó kezdeményezésére történhet külön államigazgatási eljárás keretén belül. Néhány szabály a témához vonatkozóan:

-Az erdészeti létesítmény létesítésének, bővítésének, felújításának, helyreállításának, korszerűsítésének, valamint lebontása során olyan megoldást kell választani, hogy az erdészeti létesítmény, illetve annak rendeltetésszerű használata, valamint az erdészeti létesítményhez kapcsolódó építési tevékenységek az erdei élőhelyet és életközösséget, valamint a faállomány felújuló képességét csak a legszükségesebb mértékben befolyásolják.

-Az erdőben csak az erdő rendeltetésével, közjóléti szerepével és a fenntartható erdőgazdálkodással összhangban álló, rendeltetésszerű használatra alkalmas közjóléti berendezés és létesítmény helyezhető el és tartható fenn.

-Fokozottan tűzveszélyes állományban nem létesíthető tűzrakóhely.

-Vizes élőhelyeken keresztül közelítés és szállítás nem végezhető.

-Erdei rakodó az erdőtervben is rögzítetten védett növények élőhelyeül szolgáló tisztásokon, gyepeken, továbbá vizes élőhelyeken és ezek közvetlen környezetében nem létesíthető (47/2014. (IV. 24.) VM rendelete alapján).

A védett természeti területnek nem minősülő, külön jogszabály szerinti Natura 2000 területeken található erdőre, erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületekre vonatkozó üzemtervi előírásokat az erdészeti hatóság a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv közreműködése mellett, e törvény hatálybalépésétől számított 1 éven belül felülvizsgálja és az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre vonatkozó külön jogszabálynak megfelelően szükség szerint módosítja.

Az erdőtervezési körzet infrastrukturális feltártsága megfelelően biztosított. További fejlesztésük külön tervezés és engedélyezés után történhet. A területen kialakított nyiladék rendszer sok helyen nem követi a természetes terepi vonalakat. Azok a nyiladékok, amelyek az elmúlt évek során nem voltak megfelelően karban tartva, kikerültek az erdőtervi nyilvántartásból. A térképi megjelenítésük ennek megfelelően változott: törlésre kerültek, vagy keskeny nyiladékként kerültek feltüntetésre.

Az erdőgazdálkodást közvetlenül szolgáló földterületeken (mint például cserjés, vadföld, tisztás) a korábbi nyilvántartási adatok lettek figyelembe véve. A nyilvántartástól jelenleg eltérő hasznosítások (pl. tisztás helyén vadföld stb.) esetén az erdőterv megjegyzés rovatában kerültek feltüntetésre.

A Natura 2000 területet érintő egyéb földterület használatok

A Natura 2000 területeken a fent leírtak ugyanúgy érvényesek.

3.5. Az erdőtervezési körzet területén lévő erdő természeti állapotának ismertetése

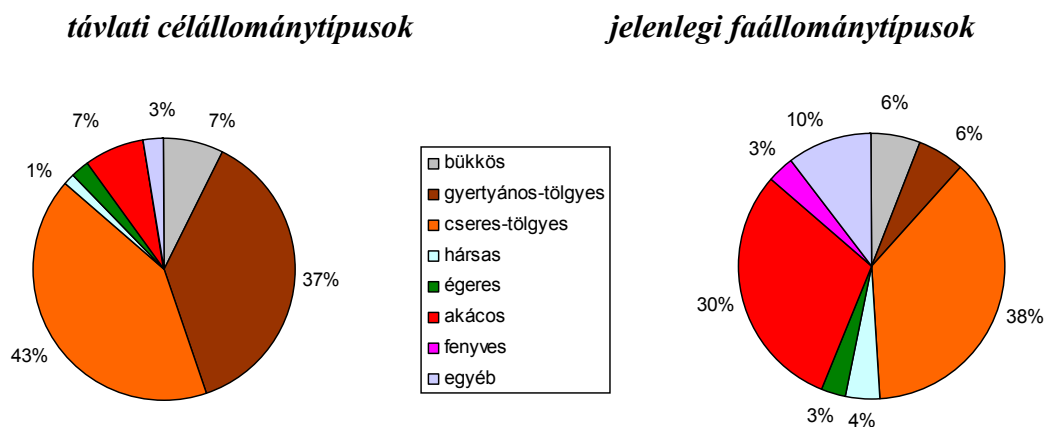
Az erdőtervezési körzet területén lévő erdők természeti állapotát alapvetően meghatározza a korábbi évszázadok területhasználata és erdőgazdálkodási gyakorlata. 100 évvel ezelőtt a korábbi erdőirtások miatt a terület erdősültsége valamelyest kisebb volt a jelenleginél. Az erdőket nagy kiterjedésű szántók, és legelők szabdalták. A levágott erdőket sarjról, vagy tölgy makkal újították fel. A makkot sok esetben más vidékekről hozták, így jelentős mennyiségű kocsányos tölgy és cser került a kocsánytalan tölgy termőhelyére is. Különösen jellemző ez a II. világháború idején keletkezett, 70 év körüli korosztályban.

A legeltető állattartás visszaszorulásával, a II. világháború után, sok területet telepítettek be (főleg erdei-) fenyővel. Jelentősen nőtt az akác térfoglalása, illetve megjelentek más invazív fajok (bálványfa, amerikai köris, zöldjuhar) is.

Tovább rontotta az erdők természetességét az utóbbi 60 évben szárazabbá váló éghajlat (az OMSZ adatai szerint legalább 50 mm-rel csökkent a térségben az évi átlagos csapadék-mennyiség), és az erdők természetes megújuló-képességét helyenként akadályozó vadsűrűség.

Mindezek következtében a természetes erdőket főként jellemző gyertyános-tölgyesek és cseres-tölgyesek helyén nagy többségében megváltozott fafajösszetételű és állomány-szerkezetű származékerdők (cseres-, gyertyános-, hársas-konzociációk) illetve akácosok és fenyvesek jöttek létre.

Az erdőtervezés során távlati célállományként jellemzően a termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulások kerültek meghatározásra, a jelenlegi faállománytípusok azonban ettől jelentős mértékben eltérnek!

Az egyéb kategóriába túlnyomó részben gyertyánosok és egyéb kemény lombosok tartoznak

Mint a diagramból látható a körzet erdeinek közel harmada akácos, több mint harmada cseres (melynek jelentős hányada gyertyános-tölgyes, vagy kocsánytalan tölgyes termőhelyen áll). Emellett jelentős a gyertyánosok, ezüst hársas konszociációk, valamint a fenyő és egyéb ültetvények aránya is. Mindösszesen kevesebb, mint 2000 ha, az összes erdőnek mintegy 25%-a tekinthető a termőhelynek megfelelő állománynak, de ennek is kb. a fele ültetvény jellegű, elegenden cseres.

A véghasználatok során ezért kifejezetten nagy arányú a fafajcserével történő felújítási előírás. Szerkezetátalakításra terveztek a fenyves, a hársas és a gyertyános véghasználatok, a kocsányos tölgyesek, egyéb keménylombosok, égeresek, nemes nyarasok nagy része, valamint a cseres véghasználatok 60%-a (közel 200 ha). Az akácosok nagyobb részében nem

akácok felújítás is tervezésre került. Összességében az 1 580 ha erdősítési előírás 73%-án szerkezet-átalakítás van tervezve, ahol a fafajcsere önmagában egy természetesebb, állékonyabb erdőkép felé történő elmozdulást jelent.

Mindemellett, ahol erre lehetőség nyílt, a véghasználatok során facsoportok, kisebb állományrészek visszahagyása került előírásra, melyek területén semmilyen fakitermelés nem folytatható, még egészségügyi termelés sem.

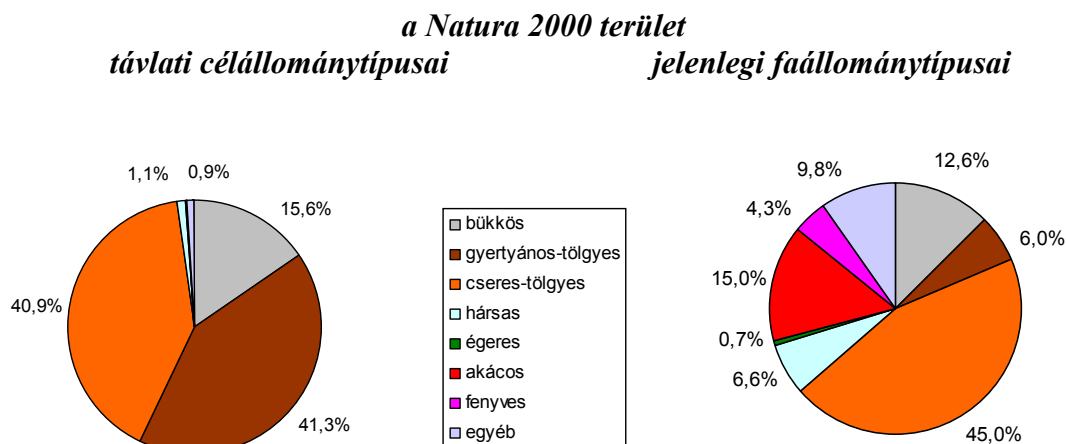
A véghasználati előírások palettáján megjelent a szálalóvágás is, és nőtt a felújítóvágások aránya, ami azt jelzi, hogy ahol arra lehetőség kínálkozott, ott elnyújtottabbak lesznek a véghasználatok.

Az állománynevelési előírások során mindenhol a ritka (őshonos) elegyfajok kímélete, fokozatos felszabadítása került előírásra. A terv az invazív fafajok visszaszorításához szükséges összes tervelőírást tartalmazza.

A túlszaporodott, a természetes folyamatokat érzékelhetően akadályozó vadállomány szabályozására vonatkozó előírások nem képezik az erdőterv részét.

A Natura 2000 területek erdeinek természeti állapota

A Natura 2000 területek esetében is jelentős az eltérés az élőhelynek megfelelő természetes erdőtársulások és a jelenlegi erdőkép között:

Az egyéb kategóriába túlnyomó részben gyertyánosok és egyéb kemény lombosok (vörös tölgyes, fekete diós) tartoznak

A fent leírtakat tükrözi az erdők természetességi besorolása. Mindössze 16%-uk, főleg a bükkösök tekinthetők természetszerű erdőnek. A többség származék erdő, de magas az átmeneti- és kultúr erdők aránya is.

Az erdőtervezési körzetben a Natura 2000 oltalom alatt álló erdők faállomány-típusonkénti természetessége az Evt. 7. § (1) bekezdése szerint besorolva:

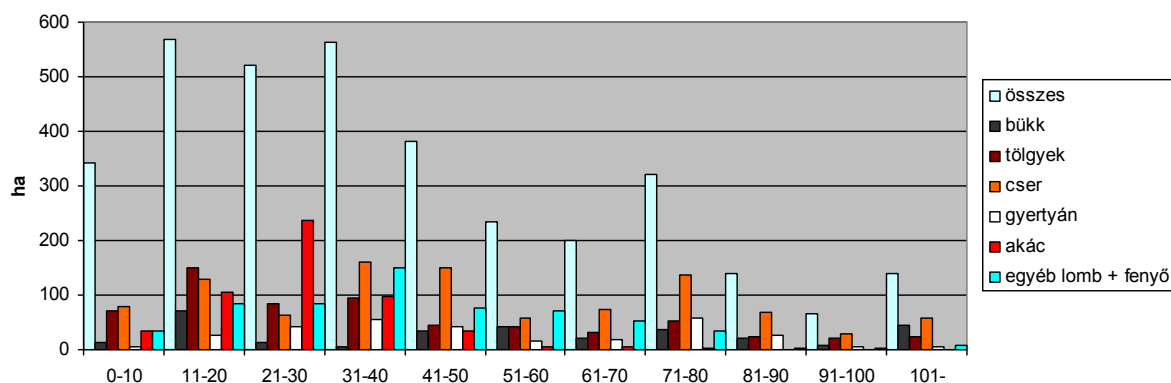
Faállomány-típus	Összesen		Természetes		Term.szerű		Származék		Átmeneti		Kultúr		Faültetvény	
	Terület	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%
Bükkös	425,87	12,3			254	60	165	39	7	2				
Gy-kocsánytalan tölgyesek	130,64	3,8			22	17	109	83						
Gy-kocsányos tölgyesek	45,57	1,3					46	100						
Kocsánytalan tölgyesek	323,67	9,3			82	25	211	65	26	8	5	2		
Kocsányos tölgyesek	161,28	4,6			6	4	154	96	1	1				
Cseresek	1.145,94	33,0			113	10	916	80	117	10				
Molyhos tölgyesek	0	0,0												
Akácosok	515,23	14,8							34	7	481	93		
Gyertyánosok	221,45	6,4			74	34	109	49	38	17				
Juharosok	20,27	0,6					13	62	8	38				
Körisesek	20,87	0,6					17	80	4	20				
Egyéb kemény lombos	58,44	1,7					1	1	8	13	50	85		
Nemes nyárasok és nemes fűzesek	0	0,0												
Hazai nyárasok	0	0,0												
Fűzesek	1,04	0,0					1	100						
Égeresek	22,82	0,7			0	2	22	98						
Hársasok	225,55	6,5					166	74	59	26				
Nyíresek	0	0,0												
Egyéb lágy lombos	13,83	0,4									14	100		
Erdeifenyvesek	54,03	1,6							11	21	43	79		
Feketefenyvesek	28,53	0,8							22	77	7	24		
Lucfenyvesek	2,58	0,1									3	100		
Egyéb fenyvesek	58,2	1,7							45	78	13	22		
Összesen:	3.475,8	100,0			551	16	1.930	56	381	11	614	18		

A naturás területen, az egyes korosztályok területét faállomány-típusonként az alábbi táblázat szemlélteti:

Faállomány-típus	%	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-
Bükkösök	12,4	19,6	89,0	20,8	9,2	42,3	70,0	14,2	43,7	34,7	7,6	66,7
Gy-kocsánytalan tölgyesek	3,9	0,0	22,1	14,0	45,7	4,2	12,1	0,0	22,0	7,3	2,5	0,0
Gy-kocsányos tölgyesek	1,4	0,0	0,9	30,0	5,2	2,6	7,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kocsánytalan tölgyesek	9,1	79,0	112,2	30,7	21,7	10,9	0,3	0,0	14,0	8,8	21,5	7,3
Kocsányos tölgyesek	4,7	8,9	43,7	19,1	16,6	4,0	2,8	26,8	21,7	7,7	1,3	6,8
Cserések	32,1	86,8	131,2	84,2	185,3	183,4	63,5	83,3	121,8	55,9	27,4	60,3
Molyhos tölgyesek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Akácosok	14,9	29,6	108,0	218,9	94,3	32,7	7,5	9,5	1,7	1,0	0,0	0,1
Gyertyánosok	6,6	1,8	3,9	41,8	21,8	34,6	4,2	21,6	62,7	23,8	2,6	2,4
Juharosok	0,6	0,0	1,0	0,3	0,5	6,4	8,4	1,1	2,5	0,0	0,1	0,0
Kórisetek	0,6	0,0	3,2	4,9	5,3	0,0	3,5	1,8	1,8	0,0	0,0	0,4
Egyéb kemény lombosok	1,7	2,1	10,3	12,2	23,8	0,0	6,2	1,1	2,7	0,0	0,0	0,0
Nemes nyárasok és nemes fűzesek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hazai nyárasok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fűzesek	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Égeresek	0,7	0,0	3,8	4,6	0,0	1,0	6,8	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Hársasok	6,6	3,1	28,6	27,5	48,6	43,0	14,3	34,5	20,8	0,0	2,6	0,5
Nyíresek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb lágy lombosok	0,4	6,4	4,9	1,6	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Erdeifenyvesek	1,6	0,0	1,6	0,9	31,3	12,0	9,5	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Feketefenyvesek	0,8	0,3	0,0	0,0	0,0	3,7	19,0	0,0	5,6	0,0	0,0	0,0
Lucfenyvesek	0,1	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb fenyvesek	1,7	0,0	0,0	6,2	52,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Összesen ha	3372,1	237,4	565,2	520,3	562,3	380,9	235,0	200,9	320,9	139,3	65,5	144,5
Összesen %	100	7,0	16,8	15,4	16,7	11,3	7,0	6,0	9,5	4,1	1,9	4,3

0 éves, faállománytípusba nem besorolható üres vágás 105 ha.

korosztályok területe fafajcsoportonként

Az egyéb lomb elsősorban a hársat takarja, mellette kevés juhar és kőris tartozik bele.

Az ábra jól tükrözi az évtizedek során bekövetkezett szemlélet-változásokat:

- 60-100 évvel ezelőtt a cser volt az uralkodó az erdősítésekben, sokszor a nem cseres termőhelyeken is;
- 30-60 évvel ezelőtt a cser mellett sok fenyő került a felújításokba és (a nagy területű véghasználatok miatt) erősen megemelkedett az elhárásodott erdősítések aránya;
- Kiemelkedően magas a 20-40 éves akácok részaránya, ami elsősorban a magánerdők nem kis részénél még ma is jellemző kezeletlenség következménye;
- A 0-20 éves korosztályban viszonylag magas a tölgyes és bükkös fiatalosok aránya, melynek oka az indokolt fafajcserék végrehajtása.

A vizsgált erdőterületen 120 évnél idősebb erdő lényegében nem található. Szembetűnő a fiatalabb korosztályok (10-40 év) erős túlsúlya, ami elsősorban a gyorsan növekvő fajok (akác) következménye.

Bár a diagramból egy változatos koreloszlás rajzolódik ki, erdőrézset szinten jellemzően az egykorú, vágásos erdőkép dominál. Ennek a képnek a hosszútávon történő javítását szolgálja a már a fentiekben is említett, jelentős mértékű erdőterület átalakító üzemlétesítésbe sorolása.

A Natura 2000 területek jelölő erdőtársulásainak természeti állapota

91K0 Illír bükkös

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 7598 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

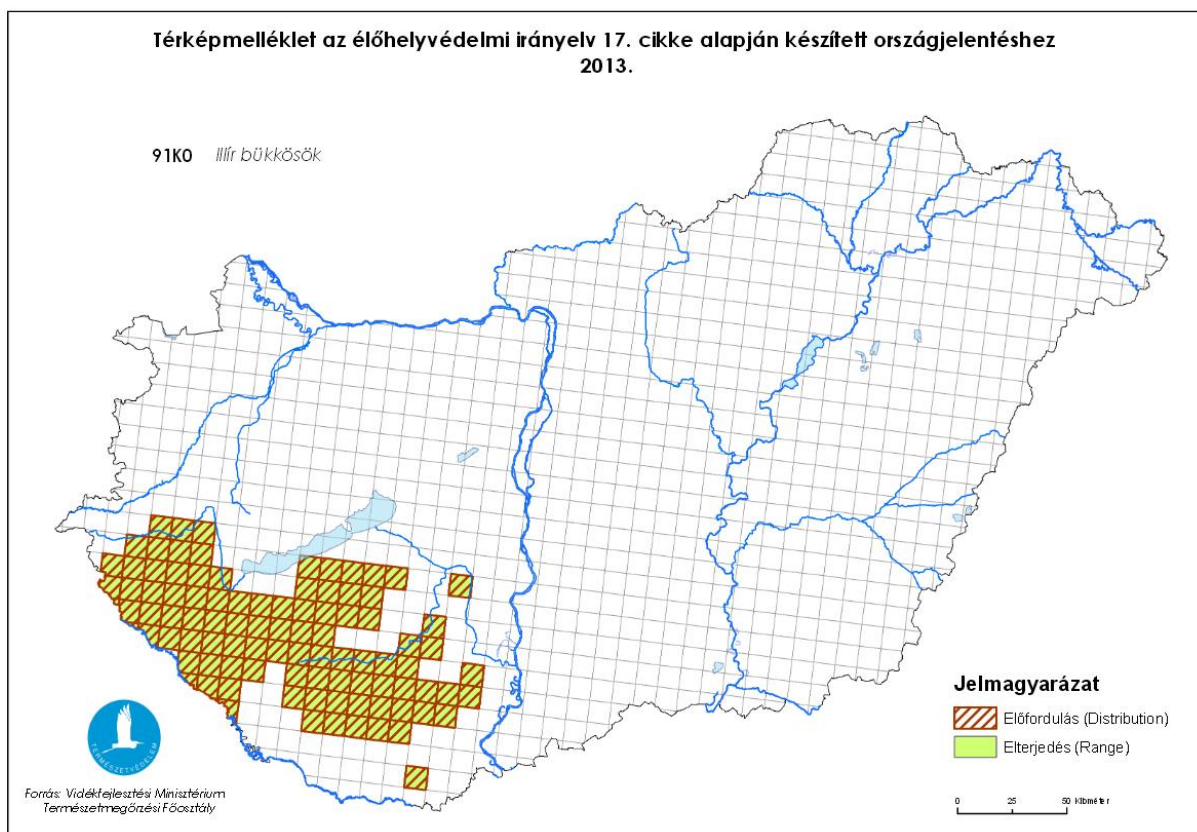
Élőhely kiterjedése (distribution area): 280 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: stabil

Az élőhely becsült kiterjedése stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

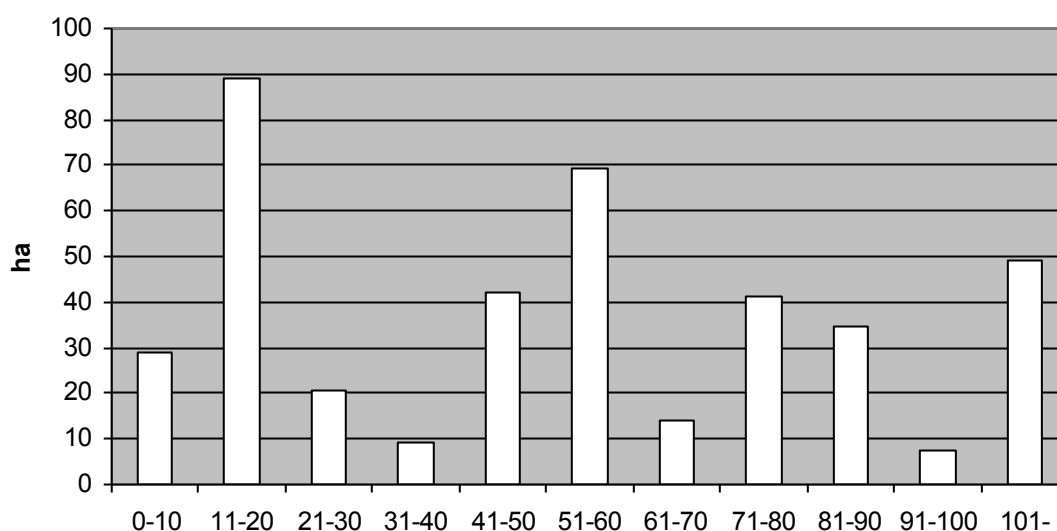
A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

- Elterjedés: kedvező
- Élőhely kiterjedése: kedvező
- Struktúra, funkció: nem kielégítő
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

Az SDF-k szerint összesen 588 ha-t (12%) borít. Természetessége, globális helyzete jó. Az erdőterv adatai szerint a Natura-s területeknek ennél kisebb hányadát, 8,9%-t (kb. 425 ha-t) borítanak bükkösök, melynek nagy része (kb. 400 ha) vélhetően jelölő erdőtípusnak tekinthető.

A jelölőnek tekinthető bükkösök korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy erősen hullámzó korszakozat jellemzi a bükkösöket. Viszonylag magas a 10-20 éves, az 50 év körüli és a 100 évnél idősebb erdők aránya. Az idős erdők fele faanyagtermelést nem szolgáló vízmosások véderdeje, a többi viszont felújítóvágással érintett. A már korábban végrehajtott sikeres felújítóvágásokat tükrözi a fiatal erdők magas aránya.

A jelölőnek tekinthető bükkösök teljes mértékben állami tulajdonban vannak, ami kedvező a felújítások várható sikere szempontjából. Fenntartható erdőgazdálkodás esetén, korosztályonként mintegy 50 ha bükkös prognosztizálható.

91L0 Illír gyertyános-tölgyes

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 14823 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

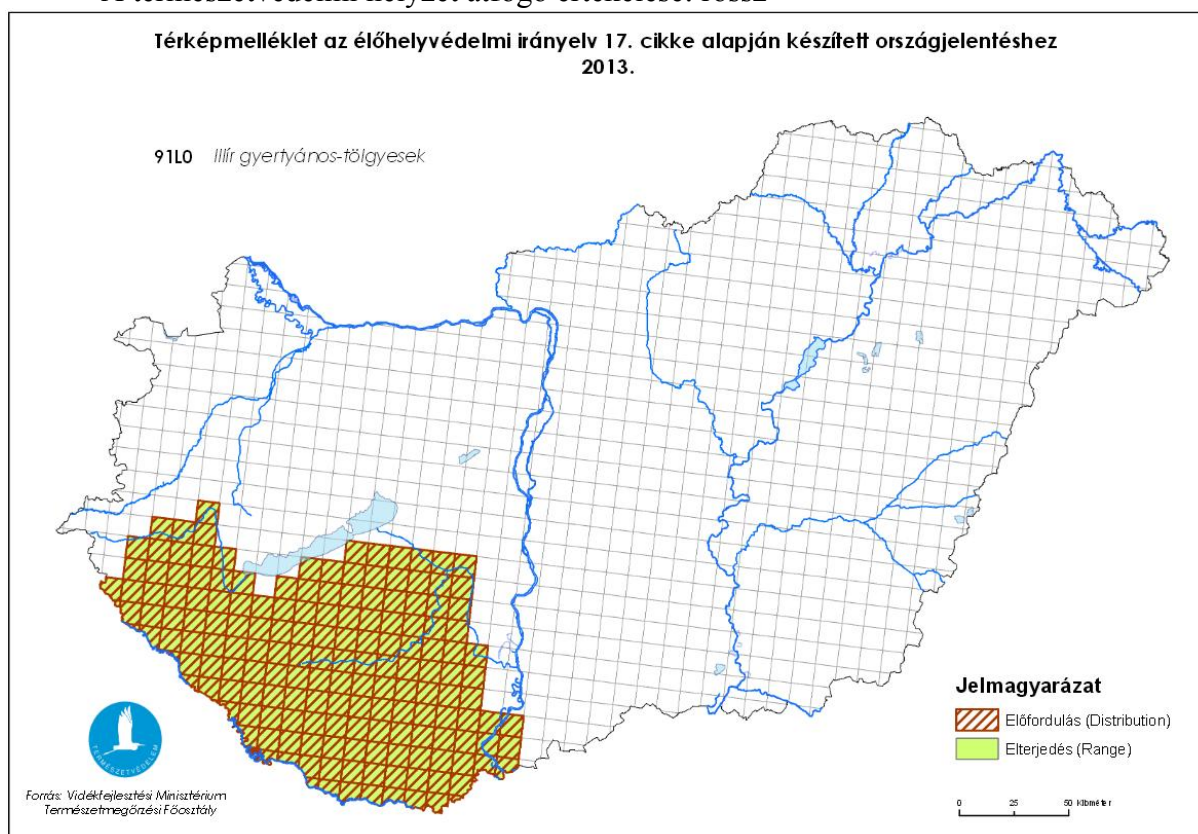
Élőhely kiterjedése (distribution area): 780 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: csökkenő

Az élőhely becsült kiterjedése csökken, de nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

- Elterjedés: kedvező
- Élőhely kiterjedése: nem kielégítő
- Struktúra, funkció: rossz
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

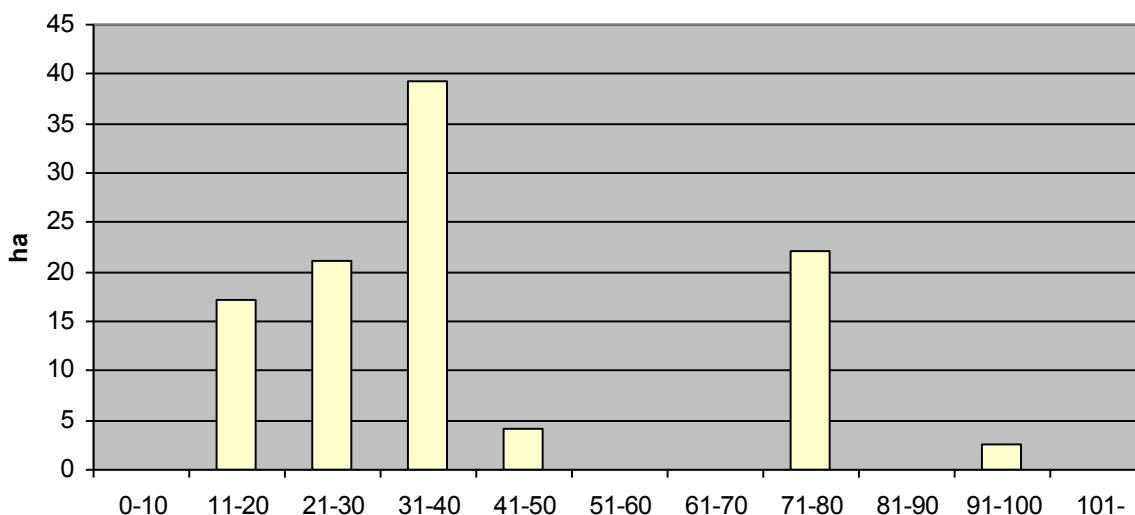

Az SDF-k szerint összesen 1616 ha-t (34%) borít. Természetessége, globális helyzete jó. Az erdőterv adatai szerint a Natura-s területeknek ennél lényegesen kisebb hányadát, 4,3%-t (kb. 200 ha-t) borítanak gyertyános-tölgyesek, melynek nagy része azonban erősen elgyertyánosodott és gyakori az is, hogy a kocsánytalan tölgy termőhelyén kocsányos tölgy

áll. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése ezért szakmai egyeztetést igényel, a jelölő társulás aránya csak ezt követően határozható meg pontosan, jelenleg 100 ha, 2,2% körül becsülhető.

Potenciálisan a terület kb. 30%-át (1400 ha-t) boríthatná, tehát arányának jelentős növekedése várható.

A vélhetően jelölőnek tekinthető gyertyános-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy 40 év alatti a jelölőnek tekinthető erdők több mint 3/4-e. A fiatal korszak miatt ezek az erdők nevelővágásokkal érintettek. Véghasználattal (felújítóvágással) érintett viszont az egyetlen 90 év feletti erdőrészlet.

A körülbelül 1400 ha gyertyános-tölgyes termőhelyen folytatott erdőszervezet-átalakítás és fenntartható erdőgazdálkodás esetén korosztályonként mintegy 120 ha ilyen erdő prognosztizálható.

91M0 Pannon cseres-tölgyes

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 30984,3 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

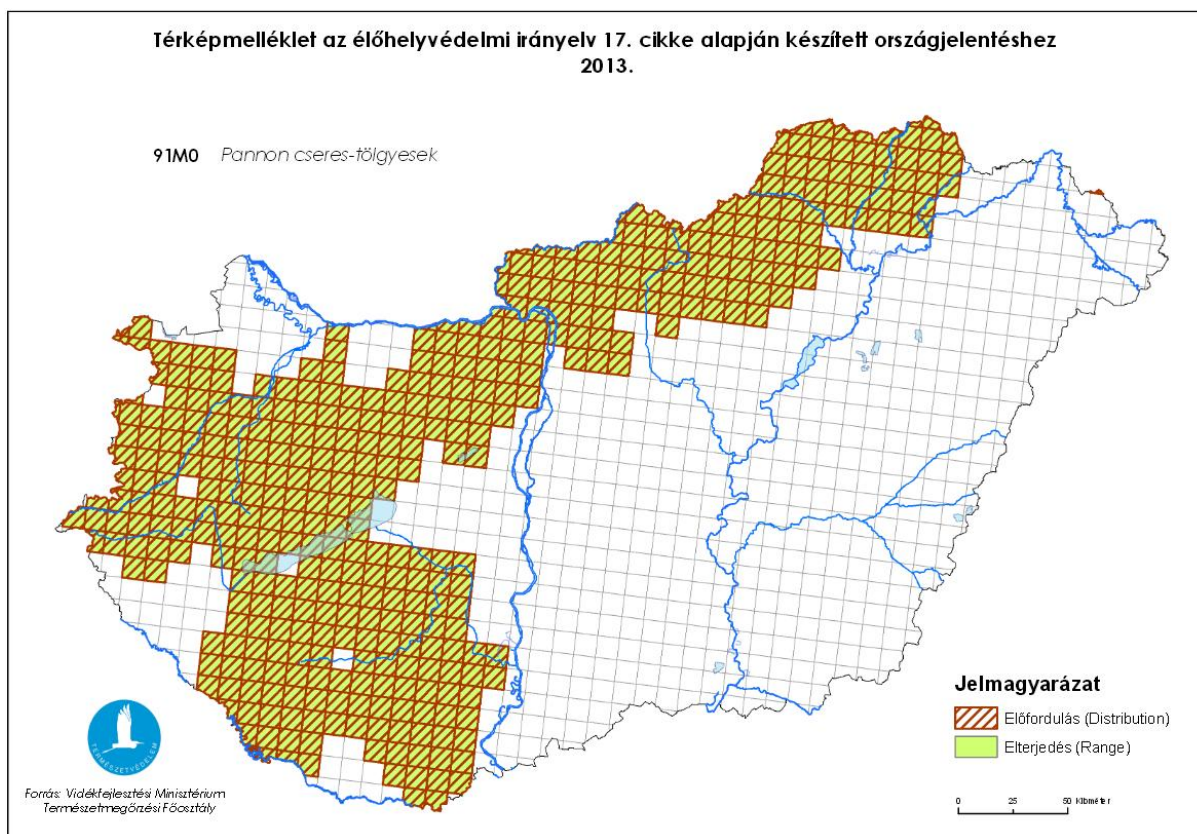
Élőhely kiterjedése (distribution area): 1500 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: csökkenő

Az élőhely becsült kiterjedése csökken és kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”, vagyis fennmaradása hosszú távon nem biztosított.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

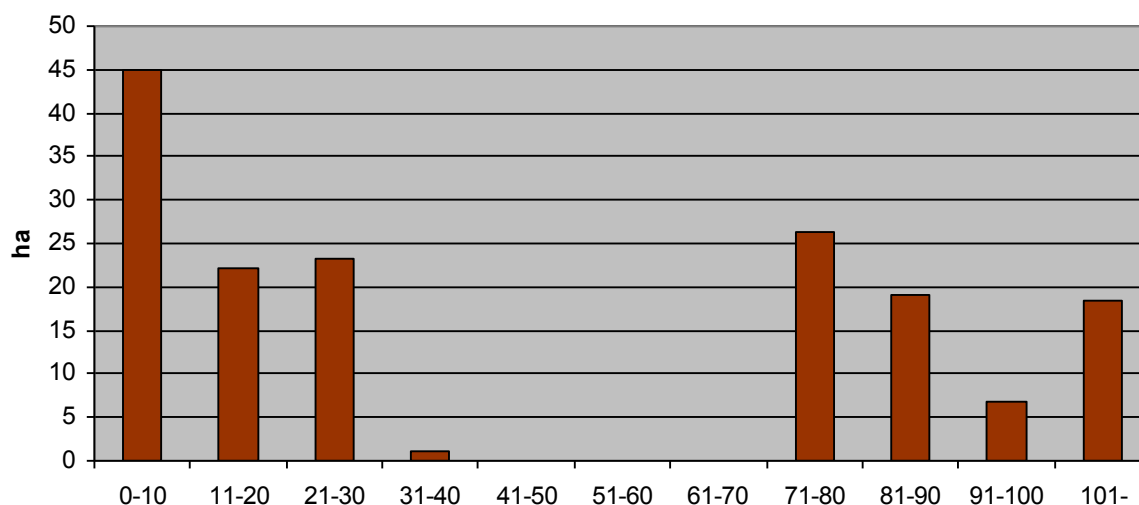
- Elterjedés: kedvező
- Élőhely kiterjedése: rossz
- Struktúra, funkció: rossz
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

Az SDF-k szerint az erdőtervezéssel érintett Natura 2000 területek 5,5%-át borítják, természetessége, globális helyzete átlagos.

A Natura-s területek 45%-át borítják cseres-tölgyes állományok, melynek túlnyomó része azonban ültetvény jellegű származékerdő. Sok az invazív fafajokkal (akác, bálványfa) fertőzött állomány is. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése ezért szakmai egyeztetést igényel, a jelölő társulás aránya csak ezt követően határozható meg, jelenleg a teljes területen 160 ha, 3,3% körül becsülhető.

Potenciálisan az erdőterület 41%-át boríthatná, tehát arányának növekedése prognosztizálható. A jelölőnek tekinthető cseres-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy erősen hullámzó az egyes korosztályok területe. A középkorú erdők hiánya az akác és a fenyők alkalmazásának, valamint a nagy területű véghasználatok

elhársasodásának a következménye. Az utóbbi évtizedekben viszont növekedni kezdett a cseres-tölgyesek aránya, ami a természetes erdőtársulások felé történő elmozdulás jele. Az erdőterv 12 ha felújítógágását tartalmazza, de ennél lényegesen nagyobb mérvű a szerkezet-átalakítást követő cseres-tölgyes erdősítési előírás. A körülbelül 1400 ha cseres-tölgyes termőhelyen folytatott fenntartható erdőgazdálkodás esetén korosztályonként mintegy 120 ha ilyen erdő prognosztizálható.

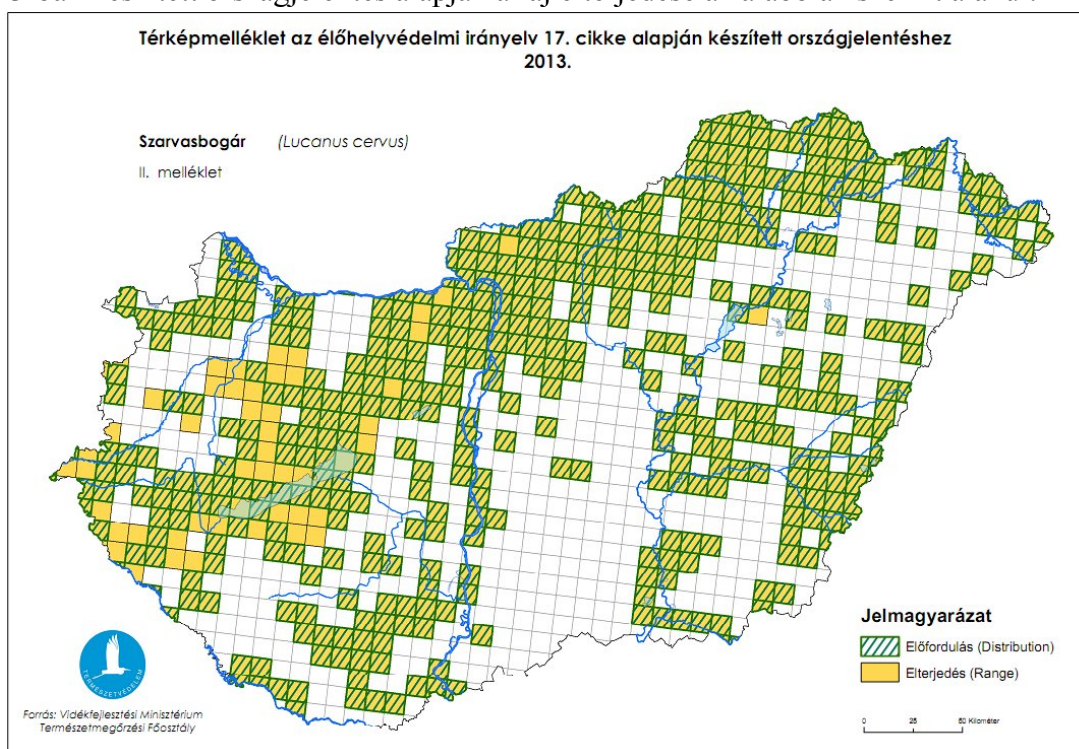
A Natura 2000 területek erdőgazdálkodással érintett jelölő fajainak természeti állapota

Szarvasbogár (Lucanus cervus)

Védett, közösségi jelentőségű faj. Az imágó tölgyfajok (főleg csertölgy és kocsányos tölgy) idős, korhadó példányainak tövébe vagy a talajba a gyökér közelébe petézik. A lárvák több éven (4-5 év) keresztül fejlődnek a korhadó fák gyökerében.

Élőhelytípus, amelyhez előfordulása köthető: pannon cseres-tölgyesek (91M0), illír gyertyános-tölgyesek (91L0), keményfás ligeterdők (91F0) és pannon gyertyános-tölgyesek (91G0), illetve olyan fáslegelőkön, erdőfoltokban, parkokban, ahol idős tölgyfák találhatók.

A 2013-ban készített országjelentés alapján a faj elterjedése az alábbiak szerint alakul:

A SDF-k szerint az erdőtervezéssel érintett területen az állomány nagyság: $2 > p > 0\%$; a terület értéksége az adott faj megőrzöttsége szempontjából szignifikáns érték.

A fajra vonatkozóan adatot az illetékes NPI-ktől nem kaptunk, s az erdőtervezés során célzott, a szarvasbogárra vonatkozó adatfelvétel sem történt. Ennek ellenére kijelenthető, hogy a terepi tapasztalatok alapján, a fenti térképen jelölt elterjedésnél lényegesen jobb a faj helyzete. Valószínűsíthető, hogy minden olyan UTM-kockában, ahol van faanyagtermelést nem szolgáló terület, vagy idős ligeterdő, gyümölcsös, park található, előfordul a faj. Így minden bizonnyal az erdőtervezéssel érintett teljes területen is.

3.6. A körzeti erdőterv társadalmi, gazdasági következményeinek leírása

A körzet Somogy megye keleti – Tolna megyével határos - részén, teljes egészében a Külső-Somogy erdészeti táj területén helyezkedik el, Kaposvártól északkeletre.

A körzet területén a Külső-Somogy erdészeti tájra jellemző módon a lösszel borított dombháton többnyire barnaföldek, illetve részben barna erdőtalajok jöttek létre. A hullámos felszínű területen az évezredekig tartó erdőborítottság következtében az erdőtalajok kialakulásának optimálisak voltak a feltételei. A körzetben a földes váztalajok jelenléte az eróziós és deflációs hatások érvényesülésére utal.

A körzet területén az elmúlt évszázadokban jelentős mértékű erdőirtások történtek, az erdőterületeknek mezőgazdasági célú hasznosítása céljából. Még a XX. század első kétharmadában is az irtással nyert földterületek mezőgazdasági hasznosításának a túlsúlya volt a jellemző. Az irtásföldeken a szántók mellett nagyon sok másodlagos gyepterület (a völgyekben irtásrétek) is kialakultak. A gyengébb adottságú talajokon alacsony hatékonyságú mezőgazdasági termelést folytattak. A XX. század második felében a mezőgazdasági tevékenység kiegészítésére, a jövedelemtermelés lehetőségének bővítésére a mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas (erodálódott szántó) területeken alternatívának számított az erdőtelepítés. Az erdőtelepítést a mindenkori ágazati irányítás, korábban nemzeti, majd később európai uniós támogatások nyújtásával ösztönözte, illetve ösztönzi jelenleg is, annak érdekében, hogy az ország erdősültsége elérje a célul kitűzött 27%-ot.

Ennek hatására a térségben kissé újra növekszik az erdősültség. Az erdőtelepítés és a meglévő erdők ápolási-nevelési munkáinak elvégzése sok embernek a foglalkoztatását jelentette, illetve a lakosság jelentős részének az időszakos foglalkoztatásával hozzájárult a vidék eltartó képességének javításához.

A körzet területének nagyobb részét egykor összefüggő, zárt erdős vegetáció jellemezte. A területet jellemzően mészkedvelő erdők, cseres kocsánytalan tölgyesek és gyertyános kocsánytalan tölgyesek állományai borították. Az idők folyamán a táj arculatát az emberi beavatkozások jelentősen átalakították, az erdők irtásával kialakított domboldalakat mezőgazdasági művelés alá vonták, megszüntetve sok természetes élőhelyet. Az elmúlt fél évszázad erdőtelepítései nyomán az őshonos fafajok alkalmazása mellett a szélsőséesebb termőhelyi viszonyok között is természetű fafajokkal (akác, kisebb mértékben erdei fenyő) bővült a körzet erdőterülete.

Az emberi beavatkozások ellenére az erdővel borított területeken továbbra is nagyon sok értékes, természetes élőhely típus maradt fenn. Az értékes élőhelyek mellett a táj mozaikos szerkezetének kialakításában is fontos szerepük van az itt található erdőterületeknek.

Összességében a körzet területének 17,8 %-át borítja erdő, ami nem éri el az országos átlagot (20,8%). Nagyobb mértékű erdősültség a körzet északi harmadára jellemző.

A körzethez tartozó települések erdősültsége változó mértékű, mivel termőhelyi és ökológiai adottságaik is különböznek. Zimányban az 1 %-ot sem éri el az erdősültség, míg Fiacon meghaladja az 50 %-ot. Kisbárapátiban, Somogyacsán, Somogydöröcskén, Szorosadon és Törökkoppányban is 30 %-ot meghaladó mértékű az erdőterület aránya.

A körzet erdőterületének faállomány-összetétele különbözik a termőhely edafikus és klimatikus adottságainak függvényében. A körzetben a vályogos talajokon a zárt tölgyes és gyertyános tölgyes klímájú területeknek megfelelően cseres kocsánytalan tölgyesek és kisebb mértékben gyertyános kocsánytalan tölgyesek a természetes erdőtípusok. A körzetre azonban jellemző, hogy az őshonos fafajok mellett jelentős az akác részaránya az erdőt alkotó fafajokból. Az akácosok az elmúlt fél évszázad erdőtelepítési és kisebb részben az erdők felújítási tevékenységének az eredményeként jöttek létre.

Magyarország erdőterületein – így a körzet területén is - az erdőgazdálkodás két és fél évszázada szigorúan szabályozott keretek között folyik, ami biztosítja az erdőknek a hosszú távú, tartamos megőrzését, természetességi állapotuknak folyamatos fenntartását.

A körzetben jelentős mennyiségű, védelemre érdemes élőhely található. Az élőhely együttesek megőrzésében a változatos tájszerkezetet biztosító erdőterületeknek, különösen az őshonos fafajokból álló erdőknek, a szerepe egyre jobban felértékelődik.

Az erdőtervezési körzet erdőtervezett területeinek 46,1%-a megfelel a Natura 2000 hálózat kijelölési kritériumainak.

Az erdők kezelésére (fahasználati és erdőművelési munkák végzésére) a térségben foglalkoztatást biztosító vállalkozások jöttek létre. A körzetben kitermelt faanyag feldolgozását kisebb, primer faipari alapanyagot előállító üzemekben végzik. Az alacsonyabb minőségű faanyagból csomagoló anyagot, papírfát, háztartási tűzifa illetve erdőművi tűzifa választékot állítanak elő, amelyet a Pannonpower (biomasszát is hasznosító) hőerőmű vásárol fel. A jó minőségű alapanyagokat a bútoripar, és az épületasztalos ipar hasznosítja. A megtermelt faanyag túlnyomó többsége alapanyagként hagyja el a körzet területét, feldolgozása részben a közeli térségben, részben külföldön történik. Napjainkban egyre bővül a kitermelt faanyag megújítható energiahordozóként, tűzifaként és erdőművi alapanyagként történő értékesítése, amit az Európai Unió ösztönzési rendszere is támogat. A szociális tűzifa program keretében sok szociálisan rászorult család is kedvezményes áron vagy térítésmentesen jut tűzifához.

Minden nemzetgazdasági ágazatnak, így az erdőgazdálkodásnak és a fafeldolgozásnak is kapacitásainak megőrzésére és a magasabb feldolgozottsági fokú termékek előállítására kell törekednie a vidék lakosságmegtartó képességének megőrzése céljából. Különösen fontos a legkülönbözőbb képzettségi szintű, élő munkaerő kapacitás megtartása, illetve a nagyobb élőmunka igényű, alacsonyabb képzettséget igénylő tevékenységek mennyiségének növelése, ami által a vidéki lakosság foglalkoztatottsági szintje növelhető. A foglalkoztatási szint növelése nem csak nemzetgazdasági, hanem egyúttal fontos szociálpolitikai kérdés is.

Az erdőkezeléssel összefüggő fahasználati tevékenység a megújuló nyersanyagok és energiahordozók bővített újratermelésében fontos szerepet tölt be, különösen itt, a körzetben ahol a megtermelt faanyagnak egy részét erőműben, mint megújítható energiaforrást hasznosítják.

A természetes anyagok felhasználása és alkalmazása iránti igény észrevehetően egyre növekszik, ami az erdei haszonvételek korábbiakban megszokott szintjének fenntartását szükségessé teszi, de az erdőgazdálkodás során az erdőhöz kötődő természetes élőhely típusok megőrzésére és védelmére továbbra is fokozott figyelmet kell fordítani, amit a körzeti erdőterv megfelelő módon szabályoz.

A körzet területén a mezőgazdasági művelésben gazdaságosan nem hasznosítható földterületek erdősítésével az erdősültség mértékének növelésére vannak még további lehetőségek, ami a foglalkoztatási gondok enyhítésében is szerepet tölthet be. Az erdőtelepítések továbbra is uniós támogatások igénybevételeivel ösztönözhetők.

Az erdőtervezési körzet településeinek egy része (Kaposvárhoz közeli elhelyezkedése ellenére) a Dél-dunántúli régión belül az átlagosnál hátrányosabb adottságúnak számít. A települések többségének fejlettségi szintje, társadalmi-gazdasági helyzete és infrastrukturális ellátottsága átlag alatti.

Az erdőtervezési körzet 24 településének területén összesen 10136 fő él. A települések között egy városi rangú település van, a körzet központja, Igal. Lakóinak száma 1301 fő (a körzet lakosságának 12,8%-a). A körzet népsűrűsége az ország népsűrűségének negyedét sem éri el (23 fő/km²). A körzetre jellemző, hogy az utóbbi évtizedben a lakosság száma kis mértékben folyamatosan csökken, ami a térség szűkös foglalkoztatási lehetőségeinek is köszönhető.

A körzet lakosságának 71,9%-a munkaképes korú. Az országos átlag 66,7 %. A körzet 7286 főnyi munkaképes korú lakosságának 8,36 %-a (609 fő) munkanélküli.

Ez az arány az évezred első éveinek arányához képest tovább romlott és a társadalmi átrendeződés folyamata tapasztalható, ami a szakképzetlen munkaerő magas arányának is a következménye. A körzet 24 településén a munkanélküliség arányszáma 1,95% (Patalom) és 16,96 % (Kazsok) között ingadozik.

(KSH Magyarország közigazgatási helységnévkönyve 2014. 01. 01.; Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat településsoros adatok 2014. szeptember 1.)

A körzet területén a munkanélküliség az országos mutatóhoz (5,78 %) viszonyítottan magas (8,36 %) mértékű, annak ellenére, hogy a körzet települései Kaposvár és Dombóvár városok közelében helyezkednek el. Jellemző, hogy a körzetben a foglalkoztatottak jelentős hányada naponta ingázik a környező városok és a lakóhelye között. A két városnak a népesség migrációjában betöltött szerepe is tapasztalható volt az elmúlt fél évszázad folyamán. A térségben a foglalkoztatottság szektorok szerinti megoszlásában a feldolgozóipar meghatározó, amit a közigazgatás, oktatás, egészségügy követ. A kereskedelemben foglalkoztatottak aránya is jelentős, a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás szerepe a foglalkoztatásban a rendszerváltozás után jelentős mértékben lecsökkent. A vállalkozások számának megoszlásában a kereskedelmi és a gazdasági szolgáltatások aránya a legnagyobb. A körzet tökevonzó képessége alacsony, ami a kis települések viszonylag fejletlen infrastruktúrájának és az aktív korú lakosság alulképzettségének is köszönhető.

Az alacsonyabb képzettségi szintű munkavállalók foglalkoztatásában (szerény mértékben) kiegészítő szerepet vállalhat az erdőgazdálkodás pl. erdőtelepítések és kézi munkaigényes erdészeti munkák elvégzésében. A kormány által meghirdetett közmunka program keretében a SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt. mint a térség állami erdőterületeit kezelő állami nagyvállalat folyamatosan és egyre növekvő mértékben alkalmaz közmunkásokat (többnyire szakképzetlen munkavállalókat) az erdőkezelési munkák elvégzése során.

A foglalkoztatási adatokból az látható, hogy a munkanélküliség országos átlagát 1,75-szörös mértékben meghaladó munkanélküliség a körzet 24 településéből 7 településre jellemző, ami a körzet lakosságának 22,1%-át (2242 fő), a munkaképes korú lakosságának pedig 22,7%-át (1653 fő) érinti.

Ezeknek a településeknek az átlagos munkanélküliségi mutatója 13,25 %.

A körzet területén lévő 24 település közül egyik sem tartozik leghátrányosabb kistérségként számon tartott kistérséghez.

(311/2007. (XI.17.)Kormányrendelet)

Gazdasági-társadalmi és infrastrukturális szempontból elmaradott település a körzetben 18 van, a körzet lakosságának 61,5%-a (6232 fő) lakik ezeken a településeken. Ezeknek a településeknek az átlagos munkanélküliségi mutatója 9,20%

(240/2006. (XI.30) Kormányrendelet)

Az erdőtervezési körzet Natura 2000 besorolással érintett erdőterületei az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján az alábbiak szerint jellemezhetők:

- erdőterületek tulajdonforma szerinti megoszlása: állami tulajdon: 92,3%, magán tulajdon: 7,7%.
- az állami tulajdonban lévő erdőterületeket 100%-ban a SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt kezeli.
- az erdőterületek 0,3%-án nincs bejegyzett erdőgazdálkodó (rendezetlen gazdálkodási viszony).

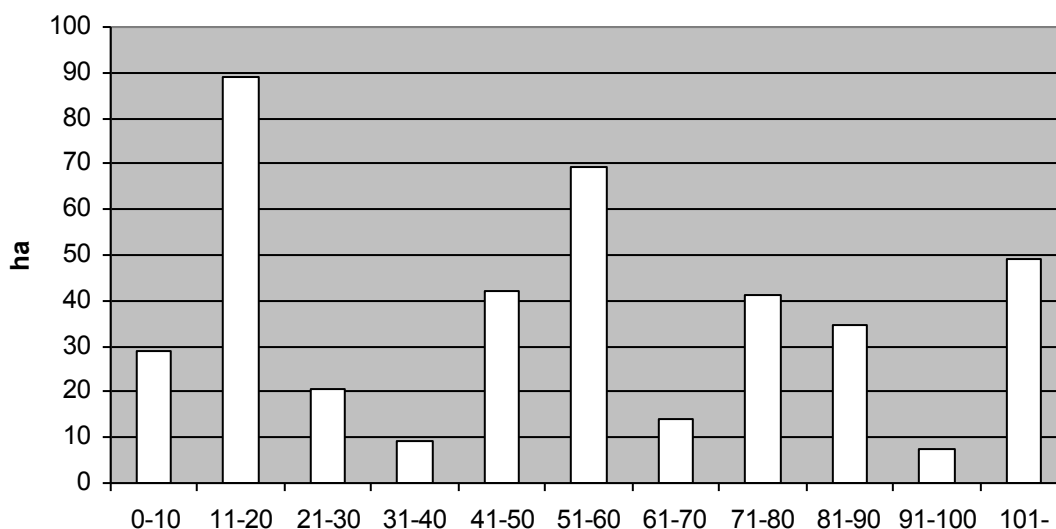
4. A körzeti erdőterv hatásainak értékelése, a várható természeti állapotváltozás leírása és azok hatásainak értékelése a kijelölés alapjául szolgáló élőhelyekre és fajokra Natura 2000 területenként.

Az erdőterv hatása az erdőtervezéssel érintett Natura 2000 területek jelölő erdőtársulásaira

91K0 Illír bükkös

Az erdőterv adatai szerint a Natura-s területeknek, 8,9%-t (kb. 425 ha-t) borítanak bükkösök, melynek nagy része (kb. 400 ha) vélhetően jelölő erdőtípusnak tekinthető.

A jelölőnek tekinthető bükkösök korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy erősen hullámzó korszerkezet jellemzi a bükkösöket. Viszonylag magas a 10-20 éves, az 50 év körüli és a 100 évnél idősebb erdők aránya. Az idős erdők fele faanyagtermelést nem szolgáló vízmosások véderdeje, a többi elnyújtott felújítóvágással érintett. A 80 év alatti erdők nevelővágásokkal érintettek, a fiatal erdők kétszer is.

A jelölőnek tekinthető bükkösök teljes mértékben állami tulajdonban vannak, ami kedvező a felújítások várható sikere szempontjából. Az erdőtársulás területének kismértékű növekedése várható. Fenntartható erdőgazdálkodással, korosztályonként 50 ha bükkös prognosztizálható.

Mindezek tükrében kijelenthető, hogy az erdőtervi előírások a bükkösökben a fenntartható gazdálkodás szabályait rögzítik, ami biztosítja a jelölő erdőtípus hosszú távú fennmaradását.

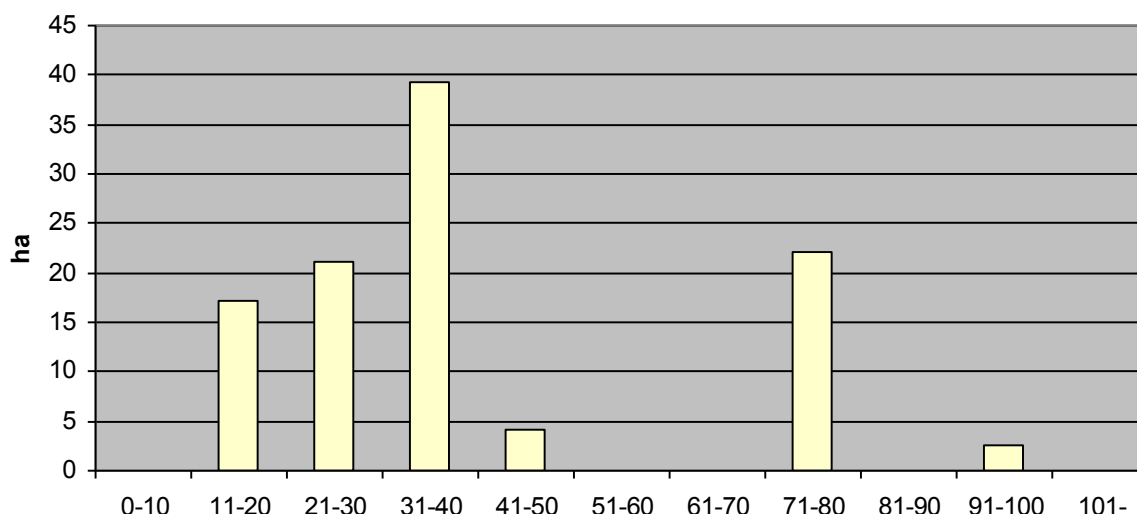
Az erdőterv tehát az illír bükkösökre nincs kedvezőtlen hatással.

91L0 Illír gyertyános-tölgyes

Az erdőterv adatai szerint a Natura-s területeknek mindössze, 4,3%-át (kb. 200 ha-t) borítják gyertyános-tölgyesek, mely lényegesen kisebb arány a természetvédelmi szervek által nyilvántartottnál. Ezek nagy része is azonban erősen elgyertyánosodott, vagy elhársasodott és nem ritka, hogy a kocsánytalan tölgy termőhelyén cser, vagy kocsányos tölgy áll. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése ezért szakmai egyeztetést igényel, a jelölő társulás aránya csak ezt követően határozható meg pontosan, jelenleg 100 ha, 2,2% körül becsülhető.

Potenciálisan a terület kb. 30%-át (1400 ha-t) boríthatná, tehát arányának jelentős növekedése várható.

A jelölőnek tekinthető gyertyános-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy 40 év alatti a jelölőnek tekinthető erdők több mint 3/4-e. A fiatal korszerkezet miatt ezek az erdők az erdőtervben nevelővágásokkal érintettek, gyakran kétszer is. Véghasználattal (felújítóvágással) érintett viszont az egyetlen 90 év feletti erdőrészlet. A körülbelül 1400 ha gyertyános-tölgyes termőhelyen folytatott erdőszerkezet-átalakítás és fenntartható erdőgazdálkodás esetén korosztályonként mintegy 120 ha ilyen erdő prognosztizálható.

Mindezek tükrében kijelenthető, hogy az erdőtervi előírások a gyertyános-tölgyesekben a fenntartható gazdálkodás szabályait rögzítik, ami biztosítja a jelölő erdőtípus hosszú távú fennmaradását. A felújítások kimagasló értéke, a jelentős arányú szerkezet-átalakítás hosszú távon az erdőtípus térfoglalásának jelentős emelkedéséhez vezet.

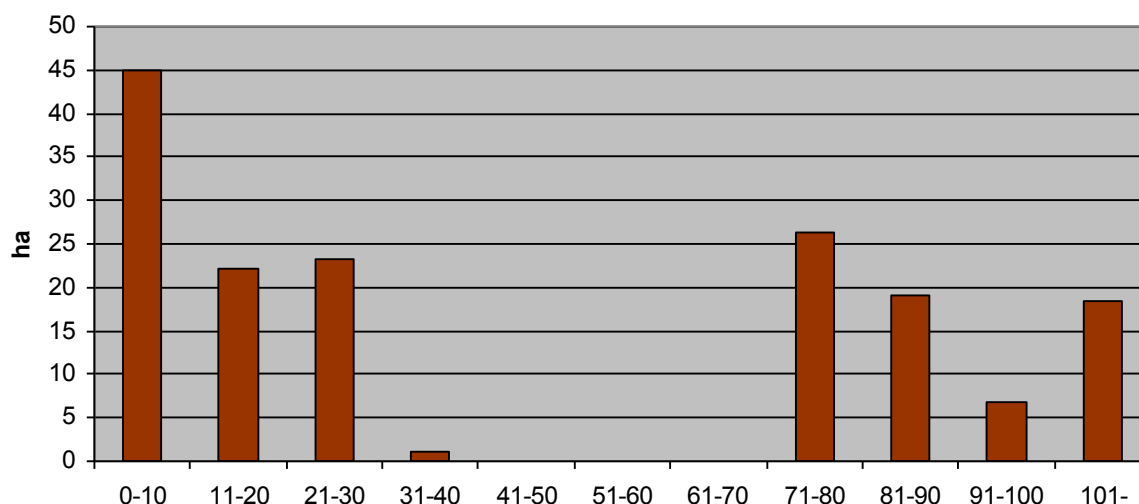
Az erdőterv tehát az illír gyertyános-tölgyesekre nincs kedvezőtlen hatással.

91M0 Pannon cseres-tölgyes

A Natura-s területek 45%-át borítják cseres-tölgyes állományok, melynek túlnyomó része azonban ültetvény jellegű cseres származék-erdő. Sok az invazív fafajokkal (akác, bálványfa) fertőzött állomány is. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése ezért szakmai egyeztetést igényel, a jelölő társulás aránya csak ezt követően határozható meg, jelenleg a teljes területen 160 ha, 3,3% körül becsülhető, ami alacsonyabb a természetvédelmi szervek által jelölt értéknél.

Potenciálisan az erdőterület 41%-át boríthatná, tehát arányának növekedése nem prognosztizálható, de a természetesség javulása igen.

A vélhetően jelölőnek tekinthető cseres-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy erősen hullámzó az egyes korosztályok területe. A középkorú cseres-tölgyes erdők hiánya az akác és a fenyők túlzott alkalmazásának, valamint a nagy területű véghasználatok elhárításának a következménye. Az utóbbi évtizedekben viszont növekedni kezdett a cseres-tölgyesek aránya, ami a természetes erdőtársulások felé történő elmozdulás jele. Az erdőterv 12 ha felújítóvágását tartalmazza, de ennél lényegesen nagyobb mérvű a szerkezet-átalakítást követő cseres-tölgyes erdősítési előírás (kb. 100 ha). A körülbelül 1400 ha cseres-tölgyes termőhelyen folytatott fenntartható erdőgazdálkodás esetén korosztályonként mintegy 120 ha ilyen erdő prognosztizálható.

Mindezek tükrében kijelenthető, hogy az erdőtervi előírások a cseres-tölgyesekben az élőhely fejlesztő gazdálkodás szabályait rögzítik, ami biztosítja a jelölő erdőtípus hosszú távú fennmaradását. Az erdőterv tehát a pannon cseres-tölgyesekre nincs kedvezőtlen hatással.

Hatásvizsgálati mátrix azokra a jelölő élőhelyekre, melyek az erdőterv előírás-javaslatai alapján érintettek lehetnek:

EU kód	Jelölő élőhely neve	Jelölő élőhelyet érintő erdőgazdálkodási tevékenység	Intézkedés, amellyel a gazdálkodás jelentős hatása elkerülhető
91K0	Illír bükkös	véghasználat, felújítás, nevelő vágások	Vágásérettségi korok emelése. Elnyújtott, lékes felújítóvágások tervezése. Hiányzó elegyfajok (CSNY, HJ) bevitel mesterseges kiegészítéssel. Végvágások esetén hagyáscsoportok visszahagyása. A nevelővágások során az erőteljes elegyfajok (GY, EH, CS) visszaszorítása.
91L0	Illír gyertyános-tölgyes	véghasználat, felújítás, egészségügyi fakitermelés nevelő vágások	Vágásérettségi korok emelése. Mikroélőhelyek kialakítása, hagyásfák, facsoportok érintetlenül hagyása. A megfelelő állományszerkezetű erdők esetében természetes felújítás tervezése. Nagy volumenű mesterséges erdősítés szerkezet-átalakítással más erdőtípusok után.

91M0	Pannon cseres-tölgyes	véghasználat, egészségügyi fakitermelés nevelő vágások mesterséges erdőfelújítás	Tarvágás csak a kedvezőtlen szerkezetű erdőkben, a véghasználat többsége felújítóvágás. Átalakító üzemmódú erdők kialakítása. Mikroélőhelyek kialakítása, hagyásfák, facsoportok érintetlenül hagyása. Nagy volumenű mesterséges erdősítés szerkezet-átalakítással más erdőtípusok után.
------	-----------------------	--	--

Az erdőterv hatása az erdőtervezéssel érintett Natura 2000 területek jelölő fajaira

Szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

A faj fennmaradását veszélyeztető tényezők a természetvédelmi szervek szerint: az erdők átlagos vágásérettségi korának csökkentése, tarvágás az élőhelyen, az idős tölgyfák eltávolítása, a tuskók eltávolítása, teljesen zárt, homogén egykorú erdők kialakítása, cserjeszegélyek kiirtása, fafajcsere (nem őshonos fajokra illetve fajtákra), valamint növényvédő szerek, különösen pedig a rovarirtó szerek nagy területre történő kijuttatása.

Az erdőtervi előírásokban a vágásérettségi korok kissé növekedtek, a természetes felújulásra képes állományokban pedig alapvetően nem tarvágásos felújítás került meghatározásra. Ahol az állományszerkezet azt lehetővé tette, a véghasználat során hagyásfák, facsoportok visszahagyása került előírásra. A felújítási technológia előírása nem képezi az erdőterv részét, de tuskózásos felújítás a körzetben nem fordul elő, a tuskók mindig a talajban maradnak. Az erdőterv tehát a szarvasbogár populációk fennmaradására nincs kedvezőtlen hatással.

Hatásvizsgálati mátrix azokra a jelölő fajokra, melyek az erdőgazdálkodás előírás-javaslatai alapján érintettek lehetnek:

Jelölő faj neve	Jelölő faj kötődése	Intézkedés, amellyel a gazdálkodás jelentős hatása elkerülhető
Szarvasbogár	idős korhadó tölgyek, tuskók a talajban	Vágásérettségi korok emelése, (őreg tölgyerdők arányának növekedése), hagyásfák, facsoportok visszahagyásával mikro-élőhelyek kialakítása, érintetlenül hagyása, a tuskózás kerülése.

Az erdőterv hatása Natura 2000 területekként

Mocsoládi-erdő különleges természetmegőrzési terület

Illír bükkösök

Az SDF szerint a terület 20%-át borítja, a felvételek alapján 16% (400 ha) a bükkösök részaránya. Potenciálisan 21% körül lehetne, de viszonylag sok elgyertyánosodott és elcseresedett állomány van a bükkös élőhelyeken.

A bükkösök általában nevelővágással érintettek, melyek a természetszerű erdőkép kialakítását szolgálják. Összesen 25 ha (6%) felújítóvágás szerepel az erdőtervekben. Viszont 40 ha bükkös felújítás tervezett, ami az erdőtípus területének némi növekedését eredményezheti.

Illír gyertyános-tölgyes

Az SDF szerint a terület 30%-át borítja, a felvételek alapján ez az érték 6,5% körüli (165 ha), s ezek is jellemzően 40 évnél fiatalabb állományok. Potenciálisan 55% lehetne, de ezeket a területeket jellemzően cseres, gyertyános, vagy hársas konszociációk borítják.

A jelölőnek tekinthető gyertyános tölgyesek többszöri nevelővágással érintettek, véghasználattal lényegében nem. Főleg cserések szerkezetátalakítását követő 30 ha GY-T felújítás következtében, az erdőtípus területének növekedése várható. A nevelővágások a természetszerű erdőkép kialakítását szolgálják.

EU kód	Jelölő élőhely neve	Jelölő élőhelyet érintő erdőgazdálkodási tevékenység	Intézkedés, amellyel a gazdálkodás jelentős hatása elkerülhető
91K0	<i>Illír bükkös</i>	véghasználat, felújítás, nevelő vágások	Vágásérettségi korok emelése. Elnyújtott, lékes felújítóvágások tervezése. Hiányzó elegyfajok (CSNY, HJ) bevitelle mesterséges kiegészítéssel. Végvágások esetén hagyáscsoportok visszahagyása. A nevelővágások során az erőteljes elegyfajok (GY, EH, CS) visszaszorítása.
91L0	<i>Illír gyertyános-tölgyes</i>	felújítás, nevelő vágások	A nevelővágások során az intenzíven terjedő elegyfajok (A, EH, GY, CS) visszaszorítása. Nagy volumenű szerkezet-átalakítási előírás más erdőtípusok (főleg CS és GY) után

Összességében megállapítható, hogy a vélhetően jelölő élőhelytípusnak minősülő erdőrészteteket nem érintik tarvágások, és a felújítóvágások is csak olyan mértékben, ami nincs jelentős hatással az élőhelyre.

Kiemelt jelentőséggel bír az erdőszerkezet-átalakítási előírások volumene, melynek következtében a gyertyános-tölgyesek területe erőteljesen növekedhet. Jelentősen nőtt a faanyagtermelést nem szolgáló véderdők területe is.

A jelölőnek nem minősülő erdők esetében is hagyásfák, facsoportok, fafajok meghagyása került előírásra a véghasználatok során, ami javítja ezen erdők természetességét. A nevelővágások előírásai során is megfigyelhető ez a cél.

Megállapítható tehát, hogy az erdőtervi előírások következtében a Natura 2000 terület koherenciája, funkciója, szerkezete, összetétele nem változik kedvezőtlenül.

Törökkoppányi erdők kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Illír bükkös

Az SDF és a felmérések szerint is a terület kb. 3%-át (70-75 ha) borítja, de ennek csak egy része (kb. 50 ha) tekinthető jelölőnek. Potenciálisan sem lehet ennél nagyobb a térhódítása.

A jelölőnek tekinthető bükkösök túlnyomó része 20 évnél fiatalabb, 7 ha 90 évnél idősebb. Az utóbbiak egy része faanyagtermelést nem szolgáló véderdő, egy gazdasági rendeltetésű erdőrészt elnyújtott felújítóvágással érintett.

A fiatal erdők tisztításokkal érintettek. A nevelővágások minden esetben a természetszerű erdőkép kialakítását szolgálják.

Illír gyertyános-tölgyes

Az SDF szerint a terület 38%-át borítja, mely adat a felvételezések szerint, ennek csak a töredéke (4,6%, kb. 100 ha). Ennek is csak a negyede tekinthető jelölőnek. Potenciálisan 24% lehetne, de nagy területeket borítanak cserések, hársasok, gyertyános konszociációk, illetve akácosok, de előfordulnaka nem megfelelő termőhelyen álló GY-KST állományok is.

A jelölőnek tekinthető gyertyános tölgyesek egy részlet kivételével 40 évnél fiatalabbak, így csak nevelővágásokkal érintettek. 2,6 ha felújítóvágással érintett. Jelentős viszont (60 ha) a GY-T felújítás, mely túlnyomó részben szerkezetátalakítást követ, tehát az erdőtípus területének jelentős növekedése várható.

A nevelővágások minden esetben a természetszerű erdőkép kialakítását szolgálják.

Pannon cseres-tölgyes

Az SDF szerint a terület 12%-át borítja. A felvételek alapján ez az érték 49% körüli, azonban ennek csak a töredéke (kb. 160 ha, 7%) tekinthető esetleg jelölőnek. Potenciálisan az élőhelytípus térfoglalása 65% lehetne, de igen nagy területeket borítanak akácosok, fenyvesek, elegyetlen cserések és hársasok, illetve gyakoriak a nem megfelelő termőhelyen álló CS és KST állományok is.

A jelölőnek tekinthető cseres tölgyesek összesen 15 ha felújítóvágással érintettek. Igen nagy arányú (250 ha) a szerkezetátalakítást követő CS-T felújítási előírás az erdőtervben, tehát az élőhelytípus területének igen jelentős növekedése várható.

Mivel az ide tartozó erdők több, mint fele 40 évnél fiatalabb, ezért ezek csak nevelővágásokkal érintettek, a 10 év során esetenként többször is. A nevelővágások minden esetben a természetszerű erdőkép kialakítását szolgálják.

EU kód	Jelölő élőhely neve	Jelölő élőhelyet érintő erdőgazdálkodási tevékenység	Intézkedés, amellyel a gazdálkodás jelentős hatása elkerülhető
91K0	<i>Illír bükkös</i>	véghasználat, felújítás, nevelő vágások	Vágásérettségi korok emelése. Elnyújtott, lékes felújítóvágások tervezése. Hiányzó elegyfajok (CSNY, HJ) bevitelle mesterséges kiegészítéssel. Hagyáscsoportok visszahagyása. A nevelővágások során az erőteljes elegyfajok (GY, EH, CS) visszaszorítása.
91L0	<i>Illír gyertyános-tölgyes</i>	véghasználat, felújítás, nevelő vágások	Vágásérettségi korok emelése. Nagy volumenű mesterséges erdősítés szerkezet-átalakítással más erdőtípusok után. A nevelővágások során az intenzíven terjedő elegyfajok (EH, GY, CS) visszaszorítása
91M0	<i>Pannon cseres-tölgyes</i>	véghasználat, erdőfelújítás, egészségügyi fakitermelés nevelő vágások	Faanyagtermelést nem szolgáló és átalakító üzemmódú erdők kialakítása. Véghasználat csak felújítóvágás. Mikroélőhelyek kialakítása, hagyásfák, facsoportok érintetlenül hagyása. Nagy volumenű mesterséges erdősítés szerkezet-átalakítással más erdőtípusok után. Ritka elegyfajok (CSNY, BABE, KJ) bevitelle az erdősítések során. A nevelővágások során a természetes fafajszerkezet kialakulásának segítése.

Összességében megállapítható, hogy a jelölő élőhelytípusnak minősülő erdőrészleteket nem érintik tarvágások, és felújítóvágások is csak olyan kis mértékben, ami nincs jelentős hatással az élőhelyre.

Kiemelt jelentőséggel bír az erdőszerkezet-átalakítások volumene, melynek következtében a két meghatározó élőhely, a cseres-tölgyesek és a gyertyános-tölgyesek területe erőteljesen növekedni fog. Jelentősen nőtt a faanyagtermelést nem szolgáló véderdők területe is.

A jelölőnek nem minősülő erdők esetében is hagyásfák, facsoportok, fafajok meghagyása került előírásra a véghasználatok során, ami javítja ezen erdők természetességét. A nevelővágások előírásai során is megfigyelhető ez a cél.

Jelölő fajok, melyek az erdőgazdálkodás előírás-javaslati alapján érintettek lehetnek:

Szarvasbogár (Lucanus cervus)

Az erdőtervi előírásokban a vágásérettségi korok kissé növekedtek, a természetes felújulásra képes állományokban pedig nem tarvágásos felújítás került meghatározásra. Ahol az állományszerkezet azt lehetővé tette, a véghasználat során hagyásfák, facsoportok visszahagyása került előírásra. Tuskózásos felújítás a körzetben nem fordul elő, a tuskók mindig a talajban maradnak. Mindezek következtében az erdőterv a szarvasbogár populációk fennmaradására nincs kedvezőtlen hatással.

Jelölő faj neve	Jelölő faj kötődése	Intézkedés, amellyel a gazdálkodás jelentős hatása elkerülhető
szarvasbogár	idős korhadó tölgyek, tuskók a talajban	Vágásérettségi korok emelése, (őreg tölgyerdők arányának növekedése), hagyásfák, facsoportok visszahagyásával mikroélőhelyek kialakítása, érintetlenül hagyása, a tuskózás kerülése.

Megállapítható tehát, hogy az erdőtervi előírások következtében a Natura 2000 terület koherenciája, funkciója, szerkezete, összetétele nem változik kedvezőtlenül.

Ezzel egybehangzó a DDNPI 2015.03.30-án megküldött állásfoglalása, mely szerint „a körzeti erdőterv előírásai az Igali Erdőtervezési Körzet területén található Natura 2000 oltalom alatt álló területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére nincsenek jelentős kedvezőtlen hatással”.

Ezen dokumentáció alapján a 11/2010. FVM rendelet 8. § (1) bekezdésben előírt vizsgálat eredménye a dokumentációhoz csatolt Nyilatkozatban kerül megállapításra.

Kaposvár, 2015.március 31.

Lehoczky István
(vizsgálati anyagot összeállító tervező)

A 3.2 fejezetet Káldi Lajos, a 3.6 fejezetet Szamosfalvi Károly, a térképeket Major Attila készítette

Térképek:

Az erdők elsődleges rendeltetése és az alkalmazott üzemmódokat térképen

Az erdők nyilvántartott természetességét térkép

Tematikus térkép az egyes erdőgazdálkodási tevékenységekkel érintett erdőrészekről, lehatárolva a térképen az egyes Natura 2000 területeket

Nyilatkozat

a körzeti erdőtervezés során az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak az **Igali Erdőtervezési Körzet** területén található Natura 2000 terület(ek)re, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok (állat- és növényfajok) természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak vizsgálatáról.

Az Erdőtervezési Körzetben található Natura 2000 terület(ek)¹

kódja	Natura 2000 terület neve	státusza	érintett terület (ha)
HUDD20017	Mocsoládi-erdő	TM	1734
HUDD20046	Törökkoppányi erdők	KJTM	1854

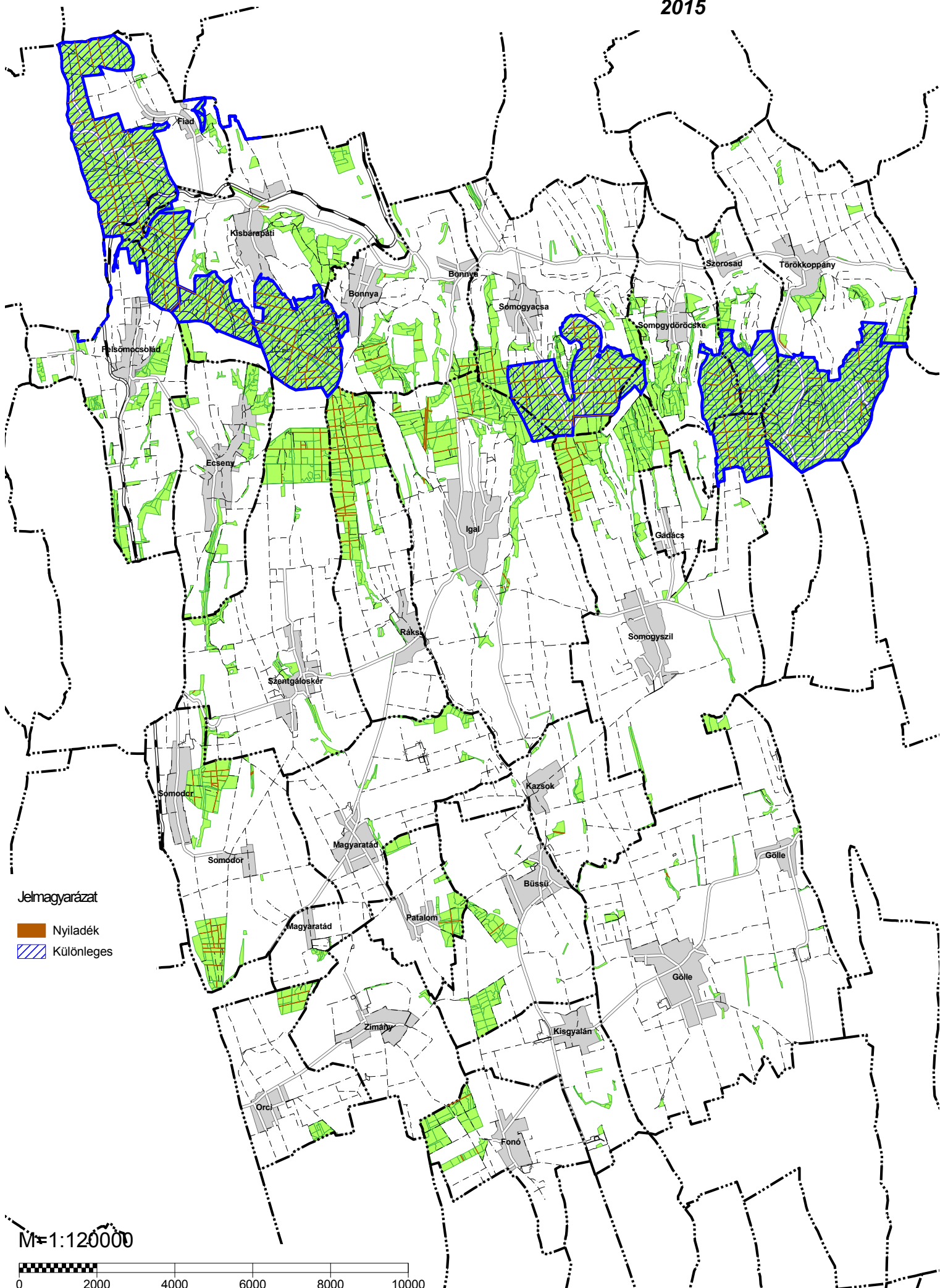
A „körzeti erdőtervezés során az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak az Igali Erdőtervezési Körzet területén található Natura 2000 területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok (állat- és növényfajok) természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékeléséről ” című elővizsgálati dokumentáció alapján és az erdőrészlet szintű tárgyalásokat követően megállapítható, hogy az Erdőtervezési Körzetre készített körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok jelentős kedvezőtlen hatása nem állapítható meg a felsorolásra kerülő Natura 2000 területek vonatkozásában a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére, ezért az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi területekről szóló 275/2004. (X. 8) Korm. rendelet 10. § (3) bekezdés, és a 11/2010. (II.4.) FVM rendelet 10. § szerint részletes hatásbecslés elkészítése nem szükséges.

Dátum: Kaposvár, 2015. március 30.

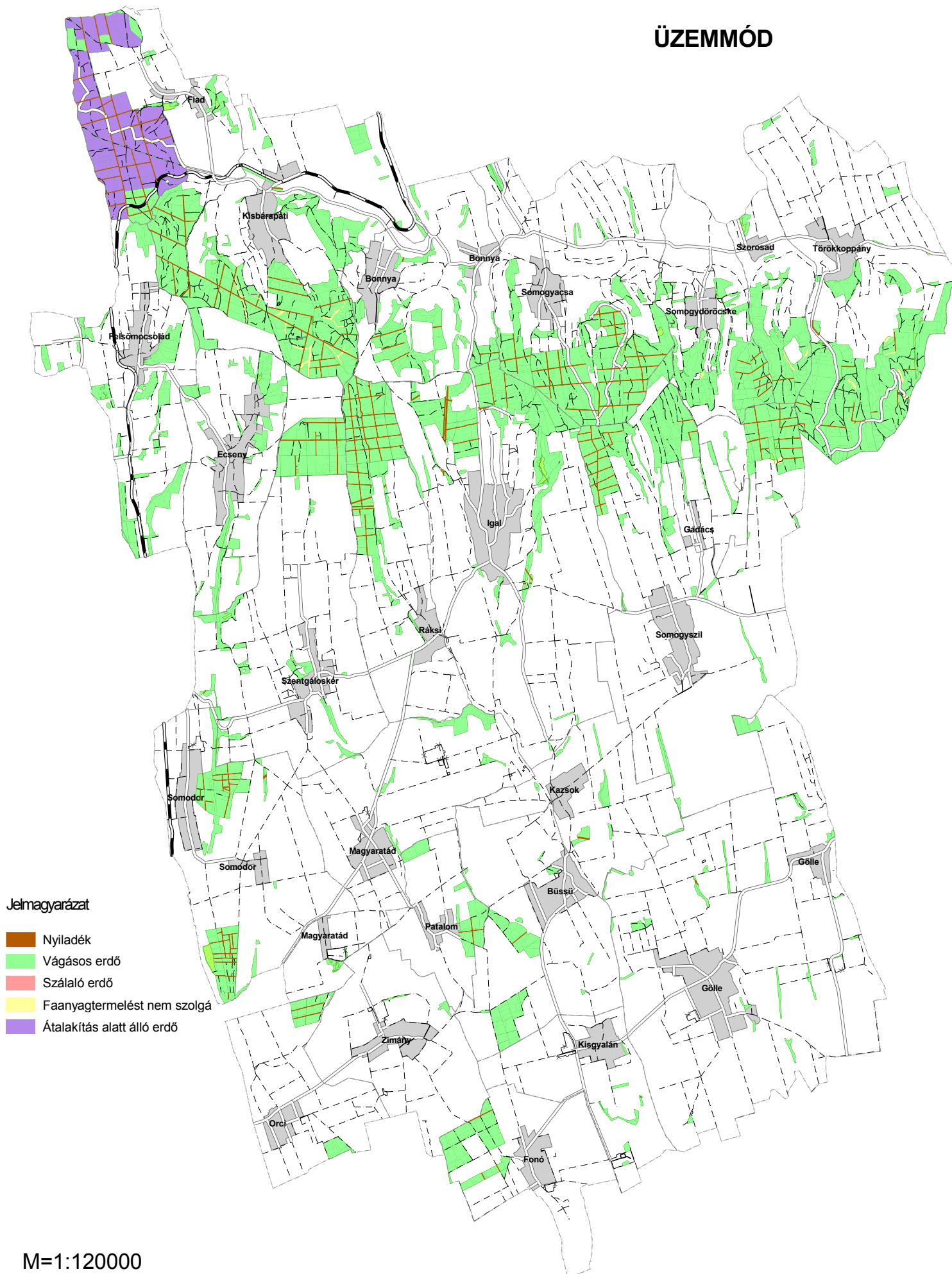

igazgató

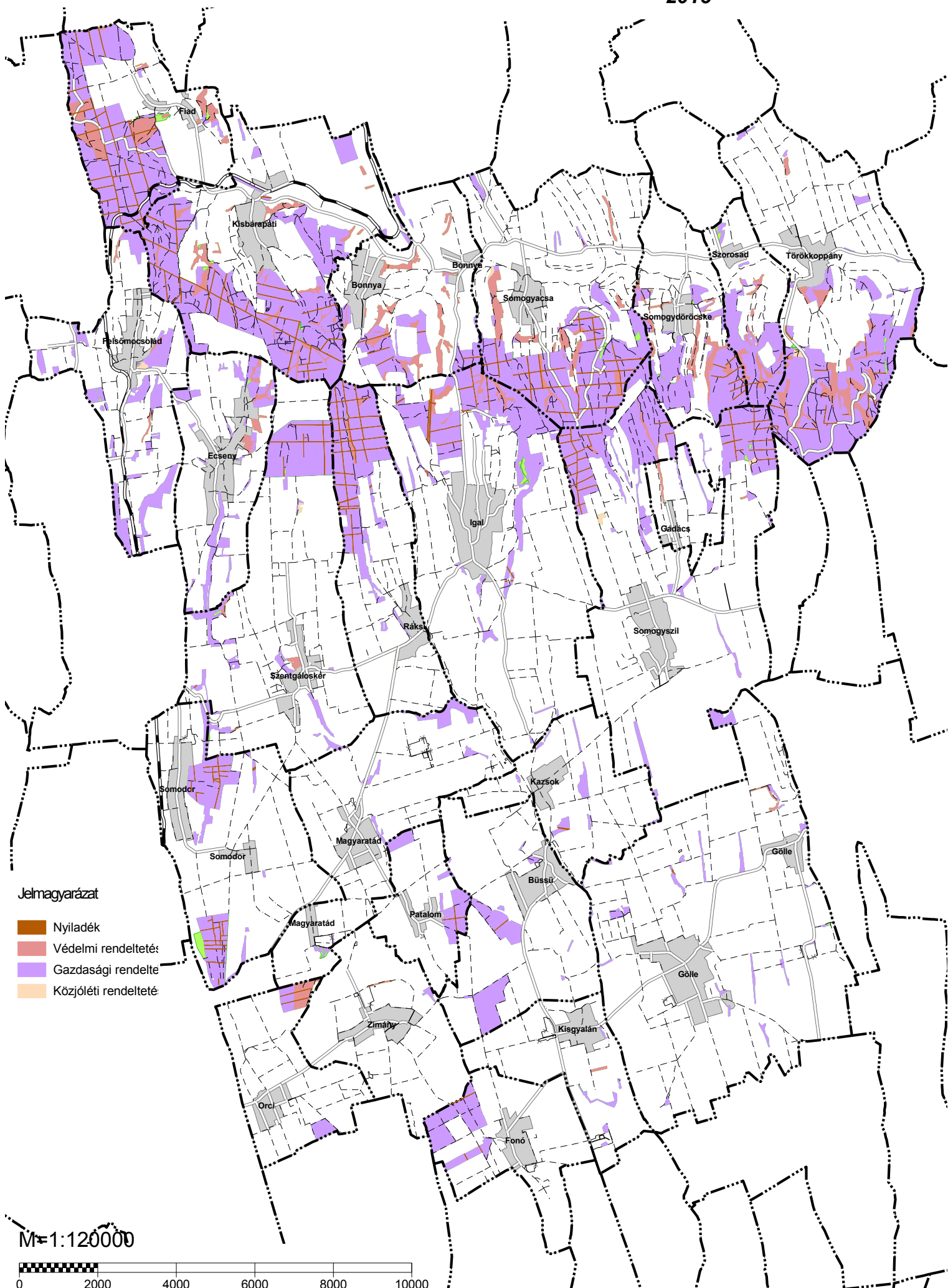
¹ A dokumentáció 2.1. táblázatát kell átemelni. A táblázatban valamennyi site (nem erdős is) felsorolása szükséges.

IGALI ERDŐTERVEZÉSI KÖRZET 2015

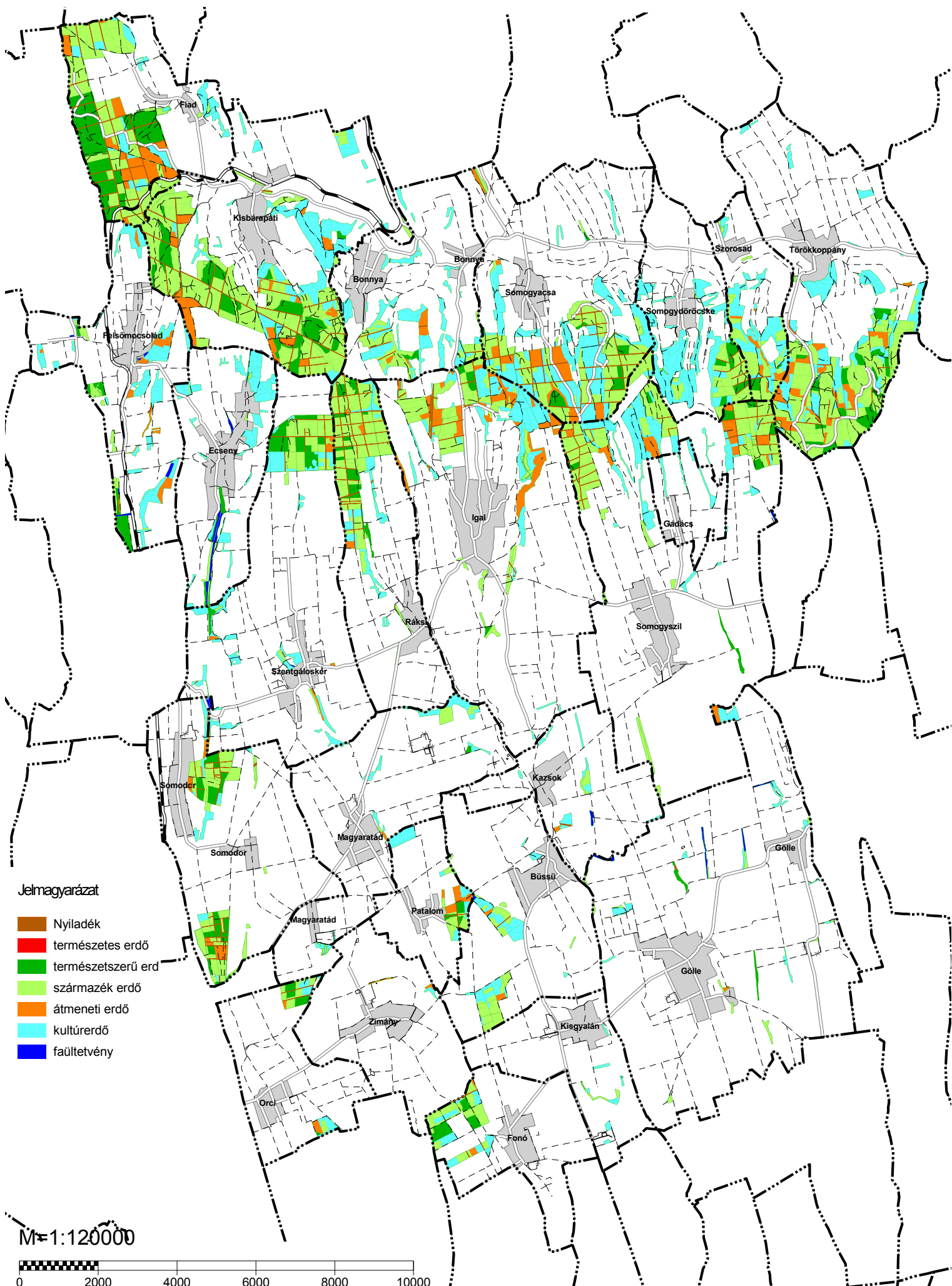
ÜZEMMÓD

TERMÉSZETESSÉG

IGALI ERDŐTERVEZÉSI KÖRZET 2015

IGALI ERDŐTERVEZÉSI KÖRZET 2015

TERVEZETT FAHASZNÁLATOK II. NATURA2000 területen

